

LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS KONTROLĖ

Lietuvos Respublikos Seimui

IŠVADA DĖL VALSTYBEI NUOSAVYBĖS TEISE PRIKLAUSANČIO TURTO 2011 METAIS ATASKAITOS

2012 m. lapkričio 28 d. Nr. FA-P-60-2-61
Vilnius

Vykdydami Valstybės kontrolės įstatymo¹ ir Valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymo² reikalavimus atlikome Valstybei nuosavybės teise priklausančio turto 2011 metais ataskaitos valstybinį auditą ir valstybinius auditus pagal Valstybinio audito programą. Remiantis Valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymu³, valstybės turtą patikėjimo teise valdo, naudoja ir juo disponuoja valstybės institucijos, įstaigos ir organizacijos, valstybės įmonės ir savivaldybės, Lietuvos bankas. Viso valstybei nuosavybės teise priklausančio turto ataskaitą rengia Lietuvos statistikos departamentas, kuris kiekvienais metais iki rugpjūčio 1 dienos šios ataskaitos projektą pateikia Valstybės kontrolei. Valstybės kontrolė iki spalio 1 dienos Lietuvos statistikos departamentui pateikia preliminarias išvadas dėl šio projekto. Įvertinęs išvadas, Lietuvos statistikos departamentas Valstybei nuosavybės teise priklausančio turto ataskaitą iki lapkričio 1 dienos teikia Vyriausybei ir Valstybės kontrolei. Vyriausybė, vadovaudamasi minėtu įstatymu, šią ataskaitą, o Valstybės kontrolė – Išvadą dėl šios ataskaitos iki gruodžio 1 dienos privalo pateikti Seimui. Lietuvos statistikos departamento vadovas yra atsakingas už ataskaitos parengimą ir pateikimą.

¹ Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės įstatymas, 1995-05-30 Nr. I-907, 9 str. 3 d. 4 p. (2010-05-25 įstatymo Nr. XI-843 redakcija).

² Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymas, 1998-05-12 Nr. VIII-729, 15 str. 2 d. (2008-03-13 įstatymo Nr. X-1452 redakcija).

³ Ten pat, 7 str. 2 d.

Mūsų pareiga, remiantis atliktu auditu, pareikšti nuomonę, ar Valstybei nuosavybės teise priklausančio turto 2011 metais ataskaita (toliau – Ataskaita) reikšmingais atžvilgiais parengta ir pateikta pagal Valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymą ir kitus tokių ataskaitų rengimą reglamentuojančius teisės aktus, ar ji rodo tikrą ir teisingą turto ir įsipareigojimų finansinę būklę.

Valstybės kontrolė Ataskaitos duomenų vertinimo auditą pagal Valstybinio audito reikalavimus⁴ suplanavo ir atliko taip, kad gautų pakankamą užtikrinimą, jog Ataskaita visais reikšmingais atžvilgiais parengta pagal teisės aktų reikalavimus, reglamentuojančius jos sudarymą, ir joje nėra reikšmingų iškraipymų.

Audito metu surinkome įrodymus, kad Ataskaita visais reikšmingais atžvilgiais parengta ir pateikta pagal Valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymą ir kitus Ataskaitos rengimą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimus.

Rengiant Išvadą buvo naudojamosi valstybinių auditorių atliktų finansinių (teisėtumo) auditų, kurių metu buvo reiškiamos nuomonės dėl finansinių ataskaitų rinkinių, biudžeto vykdymo ataskaitų rinkinių ir kitų ataskaitų duomenų, dėl valstybės lėšų ir turto valdymo, naudojimo, disponavimo jais teisėtumo, ir veiklos auditų ataskaitomis. Kadangi finansinių (teisėtumo) auditų metu buvo atsisakyta pareikšti nuomonę dėl Valstybės išdo, Valstybinio socialinio draudimo, Valstybinės mokesčių inspekcijos mokesčių, Privatizavimo ir Rezervinio (stabilizavimo) fondų 2011 m. finansinių ataskaitų rinkinių duomenų teisingumo, todėl audito metu negalėjome surinkti įrodymų, ar Statistikos departamentui pateiktose statistinėse valstybės turto (VT-01) ataskaitose įstaigos pateikė teisingus duomenis apie valstybei nuosavybės teise priklausantį turtą ir įsipareigojimus, ar Ataskaitoje eliminuoti valstybės, biudžetinių įstaigų ir fondų tarpusavio įsipareigojimai.

Lietuvos statistikos departamentas Valstybei nuosavybės teise priklausančio turto 2011 metais ataskaitą parengė pagal Lietuvos Respublikos teisės aktų reikalavimus, reglamentuojančius Ataskaitos sudarymą, tačiau, atsižvelgdami į nurodytus dalykus, atsisakome pareikšti nuomonę, kad Ataskaitos duomenys apie valstybei nuosavybės teise priklausantį turtą ir įsipareigojimus rodo tikrą ir teisingą turto ir įsipareigojimų finansinę būklę.

Atkreiptinas dėmesys į šiuos auditorių pastebėjimus:

1. Valstybės ir nacionalinis konsoliduotųjų finansinių ataskaitų rinkiniai gali ir ateityje nerodyti teisingos valstybei nuosavybės teise priklausančio turto finansinės būklės, jeigu:

1.1. į buhalterinės apskaitos registrus nebus įtraukti duomenys apie valstybinius miškus ir miško žemę (Išvados priedo 10 psl.);

⁴ Lietuvos Respublikos valstybės kontrolieriaus 2002-02-21 įsakymas Nr. V-26 „Dėl valstybinio audito reikalavimų patvirtinimo“ (2006-02-01 įsakymo Nr. V-15 redakcija).

1.2. muziejinių vertybių (ekspонатų) vertės nustatymas tęsis iki 2020 m. gruodžio 31 d. Be to, yra rizika, kad iki šios datos ekspонатų vertinimas nebus baigtas (Išvados priedo 14 psl.).

2. Finansų ministro patvirtintame Centralizuoto valstybės turto valdymo 2009–2016 metų strategijos įgyvendinimo 2009–2012 metų priemonių plane numatytos 2009–2011 metų priemonės įgyvendinamos nesilaikant nustatytų terminų (Išvados priedo 18 psl.).

3. Nesukurta Valstybės turto informacinės paieškos sistema (VTIPS), kuria, vadovaujantis Valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymu⁵, turėjo būti naudojama nuo 2009 m. liepos 1 d. Valstybės turto fondas iki 2011 m. pabaigos jos kūrimui panaudojo 929,7 tūkst. Lt.

Europos Sąjungos struktūrinės paramos lėšomis 2011 m. pradėtame įgyvendinti naujame 3 000 tūkst. Lt vertės projekte „Valstybės turto informacinės paieškos sistemos kūrimas, diegimas ir naudojimas valstybės turtui valdyti“ numatyta VTIPS kurti pradėdant nuo pradinio kūrimo etapo. Kadangi nėra įsteigto centralizuotai valdomo valstybės turto valdytojo ir neaišku, kokių duomenų ir kokių sistemos funkcinių galimybių jam prireiks, valdant valstybės turtą, todėl yra rizika, kad kuriama VTIPS gali netenkinti turto valdytojo poreikių. Be to, iki šiol nėra patvirtinti ir suderinti nauji (ar iš esmės pakeisti seni) VTIPS nuostatai ir specifikacija, be kurių, pagal Valstybės informacinių sistemų steigimo ir įteisinimo taisyklės⁶, negalimi tolesni informacinės sistemos kūrimo ir diegimo darbai (Išvados priedo 19 psl.).

4. Vyriausybė yra patvirtinusi viešojo sektoriaus subjektų programinės įrangos, jos licencijų ir techninės dokumentacijos nusidėvėjimo (amortizacijos) normatyvus⁷ – nuo vienerių iki trejų metų. Nustatytas naudingo tarnavimo laikas yra per trumpas, nes faktiškai jis yra ilgesnis nei vieneri–treji metai. Dėl šios priežasties apskaitoje šis turtas nepagrįstai greitai nudėvimas, o įstaigų / institucijų finansinės būklės ataskaitos nerodo tikros turto finansinės būklės (Išvados priedo 15 psl.).

5. Pagal Viešojo sektoriaus atskaitomybės įstatymą⁸ nuo 2013 metų Finansų ministerijos sudaromas 2012 metų nacionalinis ataskaitų rinkinys apims ir duomenis apie valstybei nuosavybės teise priklausantį turtą. Taigi, nuo 2012 metų valstybei nuosavybės teise priklausančio turto ataskaitoje ir nacionaliniame ataskaitų rinkinyje būtų pateikiami tokie pat duomenys apie valstybės turtą. Todėl tikslinga pakeisti Valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir

⁵ Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymas, 1998-05-12 Nr. VIII-729, 15 str. 5 d. (2008-03-13 įstatymo Nr. X-1452 redakcija).

⁶ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004-04-19 nutarimu Nr. 451 patvirtintos „Valstybės informacinių sistemų steigimo ir įteisinimo taisyklės“ (su pakeitimais ir papildymais), 10 ir 14 p.

⁷ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009-06-10 nutarimas Nr. 564 „Dėl minimalios ilgalaikio materialiojo turto vertės nustatymo ir ilgalaikio turto nusidėvėjimo (amortizacijos) minimalių ir maksimalių ekonominių normatyvų viešojo sektoriaus subjektams patvirtinimo“.

⁸ Lietuvos Respublikos viešojo sektoriaus atskaitomybės įstatymas, 2007-06-26 Nr. X-1212, 2 str. 12 d., 18 str.

disponavimo juo įstatymo 15 straipsnio 2 dalį ir kitus su valstybei nuosavybės teise priklausančio turto ataskaitos sudarymu susijusius teisės aktus (Išvados priedo 29 psl.).

Valstybės kontrolės išvadą pagrindžianti informacija pateikta Išvados priede.

Valstybės kontrolierė

Giedrė Švedienė

**Išvados dėl valstybei nuosavybės
teise priklausančio turto 2011 metais
ataskaitos priedas**

LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS KONTROLĖ

**VALSTYBINIO AUDITO ATASKAITA
DĖL VALSTYBEI NUOSAVYBĖS TEISE
PRIKLAUSANČIO TURTO 2011 METAIS ATASKAITOS
VERTINIMO REZULTATŲ**

2012 m. lapkričio 28 d.
Vilnius

Su valstybinio audito ataskaita galima susipažinti
Valstybės kontrolės interneto puslapyje
adresu www.vkontrole.lt

TURINYS

Įžanga	3
I dalis. Rekomendacija	5
II dalis. Ataskaitos rengimo ir jos duomenų vertinimas	6
1. Valstybei nuosavybės teise priklausančio turto dydis ir jo pokytis	6
2. Ataskaitos atitiktis teisės aktų reikalavimams, jos duomenų tikrumas ir teisingumas	8
III dalis. Valstybės turto apskaita, valdymas ir disponavimas juo	10
1. Valstybės turto apskaita	10
1.1. Žemės fondas	10
1.2. Žemės gelmių ištekliai	13
1.3. Kultūros vertybės	14
1.4. Valstybinių auditų rezultatai turto apskaitos srityje	15
2. Viešojo sektoriaus subjektų valstybės turto valdymas, naudojimas ir disponavimas juo	18
2.1. Centralizuoto valstybės turto valdymo strategija	18
2.2. Valstybės turto informacinė paieškos sistema	19
2.3. Turto valdymo trūkumai ir pažeidimai, nustatyti valstybinių auditų metu	22
2.3.1. Valstybės turto valdymo efektyvumas	22
2.3.2. Valstybės turto naudojimas, perdavimas, nurašymas	25
2.3.3. Viešųjų pirkimų įstatymo pažeidimai	26
3. Kiti pastebėjimai	29
IV dalis. Rekomendacijų įgyvendinimas	30

IŽANGA

Lietuvos Respublikos Konstitucijos 128 straipsnyje numatyta, kad valstybės turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo tvarką nustato įstatymas. Pagal Valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymą¹ viso valstybei nuosavybės teise priklausančio turto ataskaitą rengia Lietuvos statistikos departamentas Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta tvarka.

Lietuvos statistikos departamentas, vadovaudamasis Vyriausybės nutarimu² patvirtinta Valstybei ir savivaldybėms nuosavybės teise priklausančio turto ataskaitų rengimo ir teikimo tvarka, Valstybei nuosavybės teise priklausančio turto 2011 metais ataskaitoje (toliau – Ataskaita) teikia statistinę informaciją apie valstybei nuosavybės teise priklausančią turtą pinigine išraiška pagal jo rūšis ir valstybės turto valdytojus, valstybės turto valdytojų (valstybės institucijų, įstaigų ir organizacijų bei valstybės įmonių) valstybės įsipareigojimus pagal įsipareigojimų rūšis ataskaitinių ir praėjusių ataskaitinių metų pabaigoje.

Rengdami Išvadą dėl valstybei nuosavybės teise priklausančio turto 2011 metais ataskaitos siekėme:

- pareikšti nepriklausomą nuomonę – ar Ataskaita parengta pagal Lietuvos Respublikos teisės aktų reikalavimus, reglamentuojančius Ataskaitos sudarymą, ar Ataskaita rodo tikrą ir teisingą turto ir įsipareigojimų finansinę būklę;
- atskleisti valstybės turto apskaitos, valdymo, naudojimo ir disponavimo juo problemas ir pateikti pasiūlymus, kaip jas spręsti.

Viešojo sektoriaus apskaitoje nuo 2010 m. sausio 1 d. taikomų Viešojo sektoriaus apskaitos ir finansinės atskaitomybės standartų galima įtaka Ataskaitos duomenims buvo vertinama rengiant Išvadą dėl valstybei nuosavybės teise priklausančio turto 2010 metais ataskaitos. Remiantis Viešojo sektoriaus atskaitomybės įstatymo pakeitimu³ nuo 2011 metų viešojo sektoriaus subjektams priskirtos viešosios įstaigos bendrojo lavinimo mokyklos ir profesinio mokymo įstaigos rengia, teikia ir skelbia finansinių ataskaitų rinkinius. Be to, dalis aukštųjų mokyklų ir kitų įstaigų 2011 metais reorganizuotos į viešąsias įstaigas. Dėl nurodytų priežasčių keitėsi teikiančių duomenis subjektų skaičius ir duomenų pateikimo pobūdis.

Atsižvelgdami į minėtus pokyčius ir siekdami nustatyti, ar visi valstybės turtą valdantys subjektai pateikė informaciją Ataskaitai sudaryti, ar visi duomenys teisingai perkelti į Ataskaitą, atrankos būdu patikrinome ir analizavome viešojo sektoriaus subjektų Statistikos departamentui

¹ Lietuvos Respublikos valstybės turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymas, 1998-05-12 Nr. VIII-729 (2002-05-23 Nr. IX-900 su pakeitimais ir papildymais), 15 str. 2 d.

² Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001-10-17 nutarimas Nr. 1226 (2008-05-16 nutarimo Nr. 466 redakcija) „Dėl valstybei ir savivaldybėms nuosavybės teise priklausančio turto ataskaitų rengimo ir teikimo“.

³ Lietuvos Respublikos viešojo sektoriaus atskaitomybės įstatymo 1, 2, 15, 17, 19, 20, 21, 27, 29, 30, 31, 32, 33, 35, 36 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymas, 2010-05-25 Nr. XI-842.

pateiktus duomenis apie valstybei nuosavybės teise priklausančią finansinę ir nefinansinę turtą, valstybės įsipareigojimus. Audito metu apibendrinome⁴ valstybinių finansinių (teisėtumo) auditų metu nustatytas valstybės finansinio ir nefinansinio turto ir įsipareigojimų apskaitos klaidas ir finansinių (teisėtumo) ir veiklos auditų metu nustatytus pažeidimus, susijusius su valstybės turto valdymu. Audito metu vertinome, kaip vykdomos Valstybės kontrolės ankstesnių valstybinių auditų metu teiktos rekomendacijos dėl valstybei nuosavybės teise priklausančio turto valdymo.

Įvertinę Lietuvos statistikos departamento pateiktą Ataskaitos projektą, pateikėme preliminarią išvadą⁵ su pastebėjimais ir pasiūlymais, į kuriuos Lietuvos statistikos departamentas atsižvelgė. Lietuvos statistikos departamentas pateikė Ataskaitą⁶, dėl kurios parengėme valstybės kontrolieriaus Lietuvos Respublikos Seimui teikiamą Išvadą.

⁴ Finansiniai (teisėtumo) auditai: 21-os valstybės institucijos / įstaigos, 19-os savivaldybių; Valstybės izdo (išteklių fondo); Valstybinės mokesčių inspekcijos ir Muitinės mokesčių fondų, Privatizavimo ir Rezervinio (stabilizavimo), Valstybinio socialinio draudimo, Privalomojo sveikatos draudimo fondų.

⁵ Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės 2012-09-28 išvada Nr. FA-P-60-2-59 „Preliminari išvada dėl valstybei nuosavybės teise priklausančio turto 2011 metais ataskaitos projekto“.

⁶ Statistikos departamento raštas 2012-10-31 Nr. SD-1043 „Dėl valstybei nuosavybės teise priklausančio turto 2011 metais ataskaitos“.

I DALIS. REKOMENDACIJA

Lietuvos Respublikos Vyriausybei

Atsižvelgdami į faktinį programinės įrangos, jos licencijų ir techninės dokumentacijos naudojimo laiką, siekdami, kad viešojo sektoriaus subjektų finansinių ataskaitų duomenys apie valstybei nuosavybės teise priklausančią turtą būtų tikri ir teisingi, rekomenduojame patikslinti Vyriausybės nutarime nustatytus programinės įrangos, jos licencijų ir techninės dokumentacijos nusidėvėjimo (amortizacijos) minimalius ir maksimalius normatyvus.

II DALIS. ATASKAITOS RENGIMO IR JOS DUOMENŲ VERTINIMAS

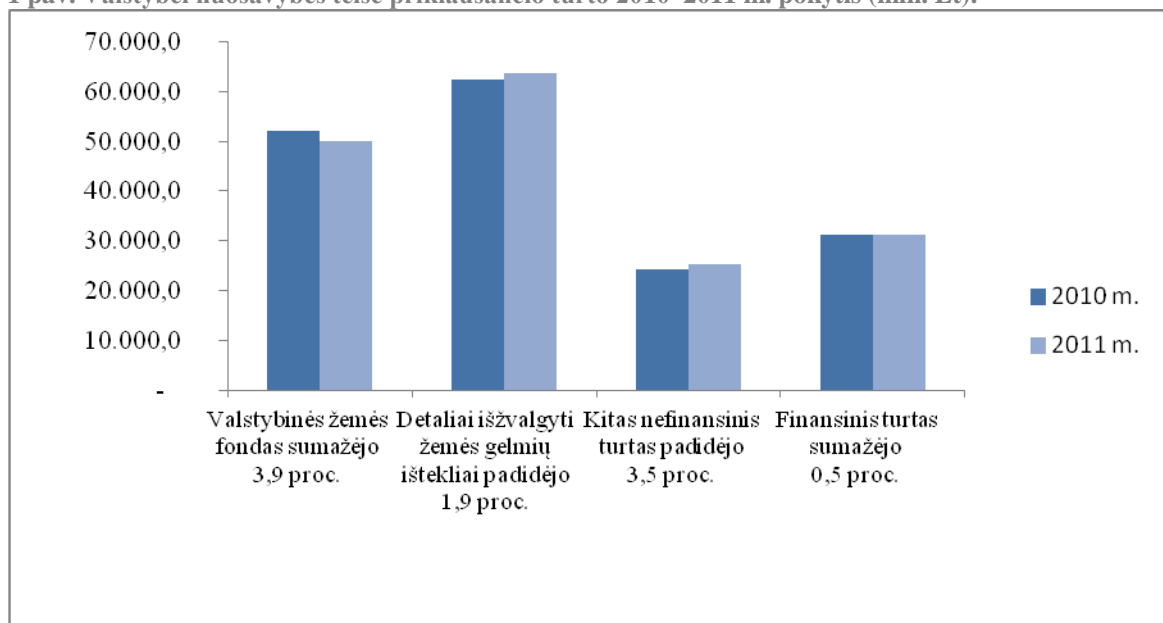
1. Valstybei nuosavybės teise priklausančio turto dydis ir jo pokytis

Ataskaitoje pateikiamas turto ir įsipareigojimų pokytis, lyginant įstaigų patikslintus 2010 m. pabaigos duomenis su pateiktais 2011 m. pabaigos duomenimis. Ataskaitoje patikslinti 2010 m. pabaigos duomenys: turto vertė Ataskaitoje yra 6 694,5 mln. Lt didesnė (170 143,4 mln. Lt) nei buvo nurodyta (163 448,9 mln. Lt) Valstybei nuosavybės teise priklausančio turto 2010 metų ataskaitoje. Didžiausią 2010 m. patikslintos sumos dalį (4 332,1 mln. Lt) sudaro į 2010 m. valstybės institucijų finansines ataskaitas neįtraukta energetikos akcinių ir uždaryjū akcinių bendrovių nuosavybės vertybinių popierių vertė.

Bendra turto apžvalga

Remiantis Ataskaitoje pateiktais duomenimis, 2011 m. pabaigoje valstybei nuosavybės teise priklausantis turtas (išskyrus valstybės vardą, heraldikos objektus, teisę į oro erdvę, jos kontinentinį šelfą, muziejines vertybes, dalį žemės gelmių išteklių ir kitą neįvertintą turta) sudarė 169 990,8 mln. Lt.

1 pav. Valstybei nuosavybės teise priklausančio turto 2010–2011 m. pokytis (mln. Lt).

Žemės fondas

Valstybinės žemės fondo vertė 2011 m., palyginti su 2010 m. patikslintais 51 991,4 mln. Lt duomenimis, sumažėjo 2 023,5 mln. Lt, arba 3,9 proc., ir 2011 m. pabaigoje buvo 49 967,9 mln. Lt, arba 29,4 proc., viso valstybei nuosavybės teise priklausančio turto. Kiekine išraiška per 2011 metus valstybinės žemės fondas sumažėjo 75,9 tūkst. ha, arba 2,9 proc. Daugiausia sumažėjo 69,0 tūkst. ha

žemės ūkio paskirties žemė – 8,4 proc. Miškų ūkio paskirties žemės plotas 2011 m. pabaigoje sudarė 51,1 proc. viso valstybinės žemės fondo ploto, o jos vertė – 17,0 proc. visos valstybinės žemės fondo vertės.

Žemės gelmių ištekliai

Didžiausią 37,4 proc. dalį viso valstybei nuosavybės teise priklausančio turto sudarė detaliai išžvalgytų žemės gelmių išteklių 63 638,4 mln. Lt vertė, kuri per 2011 m. padidėjo 1 179,4 mln. Lt, arba 1,9 proc.

Nefinansinis turtas

Kitas (be žemės fondo ir žemės gelmių išteklių) nefinansinis turtas 2011 m. pabaigoje sudarė 25 209,8 mln. Lt, arba 14,8 proc. viso valstybei nuosavybės teise priklausančio turto, per 2011 m. padidėjo 852,0 mln. Lt, arba 3,5 proc. Didžiausią šio turto dalį (92,9 proc.) sudarė ilgalaikis materialusis turtas. Valstybės institucijos, įstaigos, organizacijos patikėjimo teise valdė, naudojo ir disponavo didžiausia ilgalaikio materialiojo, nematerialiojo ir trumpalaikio materialiojo (atsargų) turto dalimi – 12 447,4 mln. Lt, arba 49,4 proc., valstybės įmonės – 11 140,0 mln. Lt, arba 44,2 proc. viso šio turto.

Finansinis turtas

Finansinis turtas 2011 m. sudarė 31 174,5 mln. Lt, arba 18,3 proc. viso valstybei nuosavybės teise priklausančio turto. Lyginant su patikslintais 2010 m. pabaigoje finansinio turto duomenimis, per metus daugiausia padidėjo kitas finansinis turtas – 3 289,4 mln. Lt, arba 37,7 proc., pinigai bankų sąskaitose ir pinigų ekvivalentai sumažėjo 2 567,3 mln. Lt, arba 41,0 proc., ir valstybės įmonių valdomi ne nuosavybės vertybiniai popieriai sumažėjo 658,2 mln. Lt, arba 46,4 proc. Didžiausią valstybės finansinio turto dalį – 26 508,2 mln. Lt, arba 85,0 proc. viso finansinio turto, valdo valstybės institucijos, įstaigos ir organizacijos, valstybės įmonės – 4 662,8 mln. Lt, arba 15,0 proc. viso valstybės finansinio turto.

Finansiniai įsipareigojimai

Valstybės finansiniai įsipareigojimai 2011 m. išaugo 3 468,8 mln. Lt, arba 8,1 proc., ir sudarė 46 228,6 mln. Lt. Valstybės įsipareigojimai dėl 2011 metais išaugusios valstybės skolos padidėjo 3 268,5,0 mln. Lt ir sudarė 40 524,7 mln. Lt, arba 87,7 proc. visų įsipareigojimų. Valstybės institucijų, įstaigų ir organizacijų įsipareigojimai 2011 metais padidėjo 690,2 mln. Lt ir sudarė 4 216,3 mln. Lt, arba 9,1 proc. visų įsipareigojimų, o valstybės įmonių įsipareigojimai 2011 metais sumažėjo 489,8 mln. Lt ir sudarė 1 487,3 mln. Lt, arba 3,2 proc. visų įsipareigojimų.

2. Ataskaitos atitiktis teisės aktų reikalavimams, jos duomenų tikrumas ir teisingumas

Ataskaita parengta ir pateikta pagal Valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymą ir kitus Ataskaitos rengimą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimus.

Kadangi finansinių (teisėtumo) auditų metu buvo atsisakyta pareikšti nuomonę dėl Valstybės išdo, Valstybinio socialinio draudimo, Valstybinės mokesčių inspekcijos mokesčių, Privatizavimo ir Rezervinio (stabilizavimo) fondų 2011 m. finansinių ataskaitų rinkinių duomenų teisingumo, todėl audito metu negalėjome įsitikinti, ar statistinėse valstybės turto (VT-01) ataskaitose Statistikos departamentui įstaigos pateikė teisingus duomenis apie valstybei nuosavybės teise priklausantį turtą ir įsipareigojimus.

Vadovaujantis Valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymu⁷, Lietuvos statistikos departamentas, Vyriausybės nustatyta tvarka parengęs viso valstybei nuosavybės teise priklausančio turto ataskaitą, jos projektą teikia Valstybės kontrolei. Ataskaitoje pateikta statistinė informacija apie valstybei nuosavybės teise priklausantį turtą, o aiškinamajame rašte nurodyta Ataskaitos sudarymo tvarka ir teisės aktai, kuriais vadovaujantis ji buvo sudaryta. Rengdamas Ataskaitą Lietuvos statistikos departamentas naudojo valstybės ir savivaldybių įstaigų ir institucijų bei įmonių statistinėse ataskaitose ir kituose dokumentuose pateiktus duomenis apie valstybės turtą ir įsipareigojimus. Ataskaitos rengimą reglamentuojančių teisės aktų pažeidimų audito metu nenustatyta.

Valstybės kontrolė, atlikusi 2011 m. valstybinius finansinius (teisėtumo) auditus, net penkiais atvejais atsisakė pareikšti nuomonę dėl (konsoliduotųjų) finansinių ataskaitų ir biudžeto vykdymo ataskaitų rinkinių duomenų teisingumo. Auditų metu buvo atsisakyta pareikšti nuomonę dėl Valstybės išdo, Valstybinio socialinio draudimo, Valstybinės mokesčių inspekcijos mokesčių, Privatizavimo ir Rezervinio (stabilizavimo) fondų 2011 m. finansinių ataskaitų rinkinių duomenų teisingumo. Pagal 2011 m. VT-01 ataskaitose nurodytus duomenis nustatyta, kad šių fondų finansinis turtas sudarė 7 606,1 mln. Lt, t. y. 24,4 proc. viso valstybei priklausančio finansinio turto (31 174,5 mln. Lt), o šių fondų įsipareigojimai – 42 709,0 mln. Lt, t. y. 92,4 proc. visų valstybės įsipareigojimų (46 228,5 mln. Lt).

Pažymėtina, kad Valstybės kontrolė atsisakė pareikšti nuomonę ir dėl 2011 m. valstybės konsoliduotųjų finansinių ataskaitų rinkinio duomenų teisingumo.

⁷ Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymas, 1998-05-12 Nr. VIII-729 (2002-05-23 įstatymo Nr. IX-900 redakcija), 15 str. 2 d.

Dėl išvardytų priežasčių negalėjome įsitikinti, ar valstybės turto statistinėse (VT-01) ataskaitose įstaigos pateikė teisingus duomenis apie valstybei nuosavybės teise priklausančią turtą ir įsipareigojimus.

Valstybės kontrolės auditoriai finansinių (teisėtumo) auditų metu tikrino, ar įstaigos (dėl kurių finansinių ataskaitų rinkinių duomenų teisingumo buvo pareikštos besąlyginės arba sąlyginės nuomonės) VT-01 ataskaitose pateikė teisingus duomenis apie valstybės turtą ir įsipareigojimus. Siekiant, kad Ataskaita rodytų kuo tikslesnę valstybės turto ir įsipareigojimų būklę, apie finansinių (teisėtumo) auditų metu nustatytas ir Ataskaitos projekte⁸ neištaisytas klaidas Valstybės kontrolė informavo Lietuvos statistikos departamentą, pateikdama preliminarią išvadą⁹ dėl Ataskaitos projekto. Pažymime, kad Lietuvos statistikos departamentas, rengdamas Ataskaitą, atsižvelgė į preliminarioje išvadoje pateiktus pasiūlymus patikslinti Ataskaitos duomenis.

Remiantis Viešojo sektoriaus atskaitomybės įstatymu¹⁰ nuo 2010 m. sausio 1 d. pradėjus taikyti Viešojo sektoriaus apskaitos ir finansinės atskaitomybės standartus, pasikeitė viešojo sektoriaus subjektų ir išteklių fondų valdomo valstybės turto ir įsipareigojimų apskaitos principai. Atkreipiame dėmesį, kad 2011 metų Finansų ministerijos paskelbto Valstybės konsoliduotųjų finansinių ataskaitų rinkinio duomenys¹¹ apie valstybės turtą ir įsipareigojimus nėra tiesiogiai palyginami su Ataskaitos duomenimis. Ataskaitos duomenys apima visą valstybei nuosavybės teise priklausančią turtą, kuriuo disponuoja ne tik viešojo sektoriaus subjektai, bet ir valstybės įmonės, Lietuvos bankas ir kiti subjektai, įstatymų nustatyta tvarka turintys teisę valdyti valstybės turtą patikėjimo teise. Finansinių ataskaitų rinkinio duomenys apima tik dalies viešojo sektoriaus subjektų finansinių ataskaitų rinkinių duomenis. Rinkinyje nėra duomenų apie žemės gelmių išteklius, žemė įvertinta naudojant skirtingus jos vertės nustatymo metodus, nerodomas savivaldybių, Privalomojo sveikatos draudimo fondo, Valstybinio socialinio draudimo fondo patikėjimo teise valdomas valstybei nuosavybės teise priklausančias turtas ir įsipareigojimai, nes Viešojo sektoriaus atskaitomybės įstatymo¹² nustatyta tvarka šie duomenys įtraukti į nurodytą viešojo sektoriaus grupių konsoliduotųjų finansinių ataskaitų rinkinius. Be to, valstybės įmonių turtas ir įsipareigojimai Ataskaitoje rodomi pagal kiekvieną turto ir įsipareigojimų eilutę, o Finansinių ataskaitų rinkinyje investicijos į valstybės įmones parodomos taikant nuosavybės metodą.

⁸ Statistikos departamento 2012-07-31 raštas Nr. SD-791 „Dėl valstybei nuosavybės teise priklausančio turto 2011 metais ataskaitos“.

⁹ Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės 2012-09-28 išvada Nr. FA-P-60-2-59 „Preliminari išvada dėl valstybei nuosavybės teise priklausančio turto 2011 metais ataskaitos projekto“.

¹⁰ Lietuvos Respublikos viešojo sektoriaus atskaitomybės įstatymas, 2007-06-26 Nr. X-1212.

¹¹ Prieiga per internetą http://www.finmin.lt/web/finmin/aktualus_duomenys.

¹² Lietuvos Respublikos viešojo sektoriaus atskaitomybės įstatymas, 2007-06-26 Nr. X-1212.

III DALIS. VALSTYBĖS TURTO APSKAITA, VALDYMAS IR DISPONAVIMAS JUO

Pagal Valstybės turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymą¹³ valstybės turto savininko funkcijas įgyvendina Seimas ir Vyriausybė įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka. Valstybės turtą patikėjimo teise valdo, naudoja ir juo disponuoja Lietuvos bankas, valstybės institucijos, įstaigos ir organizacijos, valstybės įmonės, savivaldybės šio įstatymo 10 straipsnyje nustatytais atvejais, o pagal turto patikėjimo sutartis kiti juridiniai asmenys – šio įstatymo 9 straipsnyje nustatytais atvejais¹⁴.

1. Valstybės turto apskaita

1.1. Žemės fondas

Iš 2012 m. pradžioje buvusio 2 548,1 tūkst. ha viso valstybinės žemės ploto Nekilnojamojo turto registre įregistruota 1 077,4,0 tūkst. ha, arba 42,3 proc. Žemės fondo duomenimis, iš 1 301,5 tūkst. ha miškų ūkio paskirties žemės Nekilnojamojo turto registre įregistruota 738,7 tūkst. ha, arba 56,8 proc., iš 1 246,6 tūkst. ha valstybinės žemės (be miškų ūkio paskirties žemės) – 338,6 tūkst. ha, arba 27,2 proc.

Dėl neįgyvendintos Valstybės kontrolės rekomendacijos miškus ir miško žemę registruoti apskaitoje ir nurodyti finansinėse ataskaitose nacionalinis konsoliduotųjų finansinių ataskaitų rinkinys neparodys tikros ir teisingos valstybei nuosavybės teise priklausančio turto finansinės būklės.

Valstybės konsoliduotųjų finansinių ataskaitų rinkinio ir Ataskaitos duomenys apie valstybei nuosavybės teise priklausančią žemę yra skirtingi.

Remiantis Ataskaitos duomenimis, Valstybinės žemės fondas (kartu su miškų ūkio paskirties 8 502,8 mln. Lt vertės žeme) 2012 m. pradžioje sudarė daugiau nei 49 967,9 mln. Lt, arba 29,7 proc., viso valstybei nuosavybės teise priklausančio turto. Valstybės konsoliduotųjų finansinių ataskaitų rinkinyje nurodyta valstybinės žemės (į kurią įtraukta ir neįregistruoto miško žemė) vertė yra 51 629,4 mln. Lt. Taigi, Valstybės konsoliduotųjų finansinių ataskaitų rinkinio ir Ataskaitos duomenys rodo skirtingą valstybei nuosavybės teise priklausančios žemės finansinę būklę.

Panaikinus apskričių viršininų administracijas, pagal Žemės įstatymą¹⁵ nuo 2010 m. liepos 1 d. pagrindinis iš valstybinės žemės patikėjimo teisės subjektų (patikėtinių) yra Nacionalinė žemės tarnyba

¹³ Lietuvos Respublikos valstybės turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymas, 1998-05-12 Nr. VIII-729 (2002-05-23 Nr. IX-900 redakcija su vėlesniais pakeitimais), 7 str. 1 d.

¹⁴ Ten pat, 7 str. 2 d. ir 3 d.

¹⁵ Lietuvos Respublikos žemės įstatymas, 2010-06-18 įstatymo Nr. XI-912 redakcija, 7 str. 1 d.

prie Žemės ūkio ministerijos. Valstybės kontrolė Išvadoje dėl valstybei nuosavybės teise priklausančio turto 2008 metais ataskaitos¹⁶ konstatavo, kad, nenustačius bendrų neregistruotos valstybinės žemės apskaitos principų, neužtikrinamas duomenų apie žemę teisingumas, todėl Nacionalinei žemės tarnybai rekomendavo parengti laisvos ir neregistruotos valstybinės žemės apskaitos ir žemės apskaitos duomenų kontrolės taisykles, kurios padėtų užtikrinti tinkamą žemės fondo apskaitą. Pažymėtina, kad rekomendacijos neįgyvendintos. Nacionalinė žemės tarnyba 2011 m. pabaigoje patvirtino Žemės apskaitos tvarkos aprašą¹⁷, kuriame pateikiama tik informacija (įrašai), susijusi su ūkinių operacijų registravimu buhalterinėse sąskaitose. Audito metu Nacionalinė žemės tarnyba informavo¹⁸, kad Žemės ūkio ministerija šiuo metu rengia apskaitos taisyklių pakeitimo projektą, kuriame bus nustatytas naujas žemės naudmenų (tarp jų ir neregistruotos valstybinės žemės) apskaitos metodas. Rengiant šias taisykles numatoma atsižvelgti ir į Valstybės kontrolės teiktas rekomendacijas.

Atliekant finansinį (teisėtumo) auditą Žemės ūkio ministerijoje nustatyta, kad Nacionalinė žemės tarnyba finansinėse ataskaitose nurodė valstybinę žemę netinkamai apskaičiuota tikrąja verte (taikant vieno hektaro vertės pokyčio koeficientą). Šio audito ataskaitoje nurodyta, kad toks žemės tikrosios vertės nustatymo būdas, kai žemės tikroji vertė apskaičiuojama taikant tik tarnybos parduodamų žemės sklypų kainos pokyčių koeficientą, yra netinkamas, nes nerodo visos žemės galimų vertės pokyčių, negali užtikrinti, kad bus objektyviai nustatyta žemės tikroji vertė, ir neatitinka 12-ojo VSAFAS „Ilgalaikis materialusis turtas“ 42 punkto reikalavimų. Valstybės kontrolės nuomone, sklypų vertė tiksliau būtų nustatoma pagal žemės verčių žemėlapiu duomenis, kuriuos, nustatydamas vidutinę rinkos kainą, naudoja ir VĮ Registrų centras. Žemės ūkio ministerija, kaip žemės politiką formuojanti institucija, turėtų parengti ir patvirtinti naują žemės vertinimo metodiką, kurioje būtų numatyta naudoti VĮ Registrų centro apskaičiuotą žemės vertę, apskaičiuotą pagal žemės verčių žemėlapiu duomenis.

Audito metu nustatyti ir kiti su žemės apskaita susiję pažeidimai. Nacionalinėje žemės tarnyboje (daugiausia Vilniaus m. žemėtvarkos skyriuje) pagal žemės pardavimo išsimokėtinai sutartis užregistruoti neteisingi gautinų sumų likučiai (neįvertintos pirkėjų sumokėtos sumos, neskaičiuotas arba neteisingai skaičiuotas gautinų sumų nevertėjimas); iš žemės savininkų įsigyti žemės sklypai pirminio pripažinimo metu apskaityti ne įsigijimo savikaina, o vidutine rinkos verte. Utenos žemėtvarkos skyrius klaidingai registravo 2011 m. naujai suformuotų ir parduodamų žemės sklypų vertę.

Pagal Ataskaitos duomenis, didžiausią valstybinių miškų dalį (2011 m. – 96,2 proc.) valdo valstybės įmonės miškų urėdijos, kurioms patikėjimo teise miškai perduodami valstybinėms funkcijoms įgyvendinti. Pagal Miškų įstatymo 7 straipsnį, įvertinant miškų urėdijų kapitalą, žemė ir miškas vertine

¹⁶ Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės Išvada dėl valstybei nuosavybės teise priklausančio turto 2008 metais ataskaitos, 2009-11-27 Nr. FA-P-700-2-81.

¹⁷ Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos Finansų, ekonomikos ir apskaitos departamento direktoriaus 2011-12-20 patvirtintas Žemės apskaitos tvarkos aprašas.

¹⁸ Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos 2012-10-17 raštas Nr. 1SD-(15.3)-2462 „Dėl valstybinės žemės apskaitos“.

išraiška į apskaitą neįtraukiami. Ataskaitoje informacija apie miškų ūkio paskirties žemę pateikiama pagal Žemės ūkio ministerijos, Nacionalinės žemės tarnybos ir VĮ Registrų centro duomenis, pateiktus Žemės fondo¹⁹ leidiniuose. Valstybinės žemės fondo įvertinimą atliko VĮ Registrų centras. Duomenys apie inventorizuotus miško žemės plotus Ataskaitoje pateikiami pagal Valstybinės miškų tarnybos pateiktą informaciją.

Valstybės kontrolė valstybinio veiklos audito metu²⁰ Vyriausybei pateikė rekomendaciją inicijuoti teisės aktų pakeitimus, kurie leistų užtikrinti, kad valstybei nuosavybės teise priklausančios miškai ir miško žemė būtų registruojami buhalterinėse sąskaitose. Išvadoje dėl valstybei nuosavybės teise priklausančio turto 2010 metais ataskaitos²¹ pakartotinai konstatuota, kad, neįgyvendinus Valstybės kontrolės pasiūlymų valstybei nuosavybės teise priklausančią turtą (miškus ir miško žemę) registruoti apskaitoje ir rodyti finansinėse ataskaitose, nacionalinis konsoliduotųjų finansinių ataskaitų rinkinys nerodys tikros ir teisingos valstybei nuosavybės teise priklausančio turto finansinės būklės. Atkreipiame dėmesį, kad rekomendacija iki šiol neįgyvendinta. Miškų įstatymo 7 straipsnis buvo keičiamas²², tačiau nuostata, kad, įvertinant miškų urėdijų kapitalą, miškai ir miško žemė vertine išraiška į apskaitą neįtraukiami, liko nepakeista.

Be to, atkreipiamas dėmesys, kad Seimas nutarimu²³ Vyriausybei yra pateikęs pakartotinį pasiūlymą „nedelsiant imtis priemonių, kad valstybei nuosavybės teise priklausanči žemė būtų įregistruota Nekilnojamojo turto registre, kad būtų nustatytos valstybės institucijų, įstaigų naudojamos valstybinės žemės sklypų ribos ir kad valstybės institucijų, įstaigų naudojamos valstybinės žemės sklypai būtų įregistruoti ir įtraukti į apskaitą“. Remiantis Ataskaitos aiškinamojo rašto duomenimis, iš 2012 m. pradžioje buvusio viso valstybinės žemės 2 548,1 tūkst. ha ploto Nekilnojamojo turto registre įregistruota 1077,4,0 tūkst. ha, arba 42,3 proc. Pagal Žemės fondo duomenis iš 1 301,5 tūkst. ha miškų ūkio paskirties žemė Nekilnojamojo turto registre įregistruota 738,7 tūkst. ha, arba 56,8 proc., iš 1 246,6 tūkst. ha valstybinės žemės (be miškų ūkio paskirties žemės) – 338,6 tūkst. ha, arba 27,2 proc.

¹⁹ Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos, Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos, VĮ Registrų centro leidinių „Lietuvos Respublikos žemės fondas 2011 m. sausio 1 d.“ ir „Lietuvos Respublikos žemės fondas 2012 m. sausio 1 d.“ informacija apie valstybinius žemės plotus (<http://www.nzt.lt>). Valstybinės žemės fondo įvertinimą atliko VĮ Registrų centras. Į miškų ūkio paskirties žemę vertine išraiška įtraukta miškų ūkio paskirties žemės vertė ir medynuose sukauptos medienos vertė.

²⁰ Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės 2010-03-31 valstybinio audito ataskaita Nr. P-20-1-7 „Valstybinių miškų ūkio veikla“.

²¹ Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės Išvada dėl valstybei nuosavybės teise priklausančio turto 2010 metais ataskaitos, 2011-11-25 Nr. FA-P-60-2-66.

²² Lietuvos Respublikos miškų įstatymo 5 ir 7 straipsnių pakeitimo įstatymas, 2011-12-21 Nr. XI-1830.

²³ Lietuvos Respublikos Seimo 2009-05-12 nutarimas Nr. XI-258 „Dėl valstybei nuosavybės teise priklausančio turto 2007 metų ataskaitos“, 4 str.

1.2. Žemės gelmių ištekliai

Dėl to, kad į buhalterinės apskaitos registrus nebuvo įtraukti duomenys apie valstybinius gamtos išteklius, 2011 metų Valstybės konsoliduotųjų finansinių ataskaitų rinkinys nerodo teisingos valstybei nuosavybės teise priklausančio turto finansinės būklės. Pagal pakeistą Viešojo sektoriaus apskaitos ir finansinės atskaitomybės 16-ąjį standartą, nuo 2012 metų šie duomenys bus registruojami buhalterinės apskaitos balansinėse sąskaitose ir įtraukiami į finansines ataskaitas.

Pagal Lietuvos Respublikos Konstitucijos 47 straipsnį ir Lietuvos Respublikos žemės gelmių įstatymą²⁴ žemės gelmės sausumoje ir vidaus vandenyse yra išimtinė valstybės nuosavybė. Valstybinę geologinės informacijos sistemą kuria, saugo ir valdo Lietuvos geologijos tarnyba. Duomenys apie detalai išžvalgytus išteklius Ataskaitoje pateikiami Žemės gelmių registre²⁵ registruojama sąlygine verte ir kiekiu išraiška, o apie parengtinai išžvalgytus – tik kiekiu išraiška. Detalai išžvalgytų žemės gelmių išteklių iki 2011 metų pabaigos sąlyginė vertė apskaičiuota laikant, kad įstatyme²⁶ nustatytas mokesčio tarifas sudaro vidutiniškai 5 proc. vieneto (gamtos išteklių kub. metrai, tonos) vertės²⁷. Duomenys apie gamtos išteklius Ataskaitoje pateikti jų sąlyginę vertę apskaičiavus taikant iki 2010 metų galiojusius mokesčio tarifus. Pažymime, kad iki 2012 metų, pagal 16-ąjį Viešojo sektoriaus apskaitos ir finansinės atskaitomybės standartą²⁸, duomenys apie valstybinius žemės gelmių išteklius nebuvo apskaityti įstaigų buhalterinės apskaitos balansinėse sąskaitose ir pateikti Valstybės konsoliduotųjų finansinių ataskaitų rinkinyje.

Siekdama, kad visas valstybei nuosavybės teise priklausantis turtas būtų įtrauktas į buhalterinės apskaitos registrus, Valstybės kontrolė Išvadoje dėl valstybei nuosavybės teise priklausančio turto 2010 metais ataskaitos Finansų ministerijai pateikė rekomendaciją pakeisti 16-ąjį Viešojo sektoriaus apskaitos ir finansinės atskaitomybės standartą, kad žemės gelmių išteklius, kurie atitinka turto pripažinimo kriterijus, būtų galima įtraukti į buhalterinę apskaitą. Atsižvelgusi į rekomendaciją Finansų ministerija pakeitė standartą²⁹, kuriame nustatytas mineralinių išteklių grupavimas, pirminis pripažinimas, vertinimas ir pokyčių apskaita, patvirtintos mineralinių išteklių apskaitos metodinės rekomendacijos ir nurodyta, kad pirminio pripažinimo metu mineralinių išteklių grupės vienetas vertinamas ir apskaitoje registruojamas mokesčių už gamtos išteklius būsimųjų pajamų dabartine verte. Atsižvelgiant į tai, nuo

²⁴ Lietuvos Respublikos žemės gelmių įstatymas, 1995-07-05 Nr. I-1034 (2001-04-10 įstatymo Nr. IX-243 redakcija).

²⁵ Ten pat, 24 str. 2 d.

²⁶ Lietuvos Respublikos mokesčio už valstybinius gamtos išteklius įstatymas, 1991-03-21 Nr. I-1163 (2006-05-25 įstatymo Nr. X-616 redakcija).

²⁷ Valstybės biudžetas kitų įplaukų, išskyrus mokesčių už gamtos išteklius, negauna.

²⁸ Lietuvos Respublikos finansų ministro 2008-07-10 įsakymas Nr. 1K-233 „Dėl viešojo sektoriaus apskaitos ir finansinės atskaitomybės 16-ojo standarto patvirtinimo“.

²⁹ Lietuvos Respublikos finansų ministro 2012-03-20 įsakymas Nr. 1K-107 „Dėl finansų ministro 2008 m. liepos 10 d. įsakymo Nr. 1K-233 „Dėl viešojo sektoriaus apskaitos ir finansinės atskaitomybės 16-ojo standarto patvirtinimo“ pakeitimo“.

2012 metų finansinės būklės ataskaitoje mineraliniai ištekliai bus rodomi atskirame straipsnyje, juos klasifikuojant pagal Lietuvos Respublikos kietųjų naudingųjų iškasenų išteklių klasifikaciją.

1.3. Kultūros vertybės

2011 m. pabaigoje įvertinta 12,3 proc. visų muziejinių vertybių (iš jų 2011 metais – 3,1 proc.), todėl valstybės konsoliduotųjų finansinių ataskaitų rinkinys neparodo dalies kultūros vertybių tikros finansinės būklės. Dėl tokio lėto muziejinių vertybių vertinimo proceso pagrindai kyla abejonių, ar jos bus įvertintos iki Muziejinių vertybių (ekspонатų) vertinimo metodinių rekomendacijų 18 punkte rekomenduojamo laikotarpio – 2020 m. gruodžio 31 d.

Vyriausybė nutarimu³⁰ įpareigojo Kultūros ministeriją Lietuvos statistikos departamentui teikti informaciją apie muziejuose sukauptas valstybei nuosavybės teise priklausančias vertybes pagal muziejų klasifikaciją. Nuo 2010 metų pradėjus tvarkyti apskaitą pagal Viešojo sektoriaus apskaitos ir finansinės atskaitomybės standartus, kultūros vertybės turi būti apskaitytos tikrąja verte, įsigijimo savikaina arba simboline vieno lito kaina. Kultūros ministerija patvirtino Muziejinių vertybių (ekspонатų) vertinimo metodines rekomendacijas³¹, kuriomis turi būti vadovujamasi nustatant ekspонатų, kurie pirminio pripažinimo metu buvo įvertinti simboline vieno lito verte, tikrąją vertę. Pagal Ataskaitos duomenis valstybė 2011 m. pabaigoje turėjo 93,3 mln. Lt (iš jų biudžetinės įstaigos 92,5 mln. Lt) vertės kilnojamųjų kultūros vertybių ir 925,6 mln. Lt vertės nekilnojamųjų kultūros vertybių (iš jų biudžetinės įstaigos 912,8 mln. Lt). 2011 m. pabaigoje įvertinta 12,3 procento visų muziejinių vertybių (iš jų 2011 metais įvertinta 3,1 proc.).

Muziejai 2011 m. pabaigoje tikrąja verte įvertino 792,7 tūkst. vnt., arba 12,3 proc. visų muziejinių vertybių, iš jų 2010 m. pabaigoje įvertinta 575,7 tūkst. vnt., arba 9,2 proc., t. y. įvertintų vertybių kiekis 2011 m. padidėjo tik 3,1 proc. Toks lėtas muziejinių ekspонатų vertinimas pagrindai kelia abejonių, kad jis gali būti nebaigtas iki Muziejinių vertybių (ekspонатų) vertinimo metodinių rekomendacijų 18 punkte nustatyto termino – 2020 m. gruodžio 31 d., todėl valstybė dar ilgai neturės tikrų duomenų apie muziejines vertybes.

Valstybės kontrolės auditoriai finansinio (teisėtumo) audito metu nustatė, kad Kultūros ministerijos ir jai pavaldžių įstaigų finansinės ataskaitos neatskleidžia tikrosios turto finansinės būklės, nes dalis (3 005,7 tūkst. Lt) kultūros vertybių (ekspонатų)³², vadovaujantis Viešojo sektoriaus apskaitos

³⁰ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001-10-17 nutarimas Nr. 1226 (2008-05-16 nutarimo Nr. 466 redakcija) „Dėl valstybei ir savivaldybėms nuosavybės teise priklausančio turto ataskaitų rengimo ir teikimo“, 3.4 p.

³¹ Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2010-08-20 įsakymas Nr. ĮV-446 „Dėl muziejinių vertybių (ekspонатų) vertinimo metodinių rekomendacijų patvirtinimo“.

³² Didžiausią dalį sudaro Lietuvos nacionaliniame muziejuje (1 148,5 tūkst. Lt), Lietuvos teatro, muzikos ir kino muziejuje (553,8 tūkst. Lt) ir Nacionaliniame M.K. Čiurlionio dailės muziejuje (431,6 tūkst. Lt) saugomos vertybės.

ir finansinės atskaitomybės standartais, įvertintos simboline vieno lito verte ir nėra nustatyta jų tikroji vertė.

Pažymėtina, kad muziejinių vertybių vertinimo ir kitas su jų apskaita susijusias problemas Valstybės kontrolė jau yra pateikusi ankstesnių metų išvadose dėl valstybei nuosavybės teise priklausančio turto ataskaitos³³.

1.4. Valstybinių auditų rezultatai turto apskaitos srityje

Dalis valstybės institucijų / įstaigų į apskaitos registrus neįtraukė valstybės turto arba registravo neteisinga verte, kai kuriais atvejais neteisingai apskaitė ilgalaikio turto kūrimo išlaidas, įsipareigojimus ir kt.

Vyriausybės nutarimu nustatytas programinės įrangos, jos licencijų ir techninės dokumentacijos naudingo tarnavimo laikas yra per trumpas, apskaitoje šis turtas nepagrįstai greitai tampa nusidėvėjusiu, dėl to įstaigų / institucijų finansinės būklės ataskaitos nerodo tikros turto finansinės būklės.

Vertinant ūkinių operacijų registravimą apskaitoje biudžetinių įstaigų 2011 metų finansinių (teisėtumo) auditų metu nustatyta, kad dalis įstaigų nesilaikė Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymo³⁴, Lietuvos Respublikos buhalterinės apskaitos įstatymo³⁵ ir Viešojo sektoriaus apskaitos ir finansinės atskaitomybės standartų³⁶ nuostatų, nes apskaitoje neužregistravo įsigyto turto arba jį užregistravo neteisinga verte, ilgalaikį turtą nepagrįstai priskyrė atsargoms, į apskaitą įtraukė ne valstybei nuosavybės teise priklausančią turtą bei kt. Įstaigos, atsižvelgusios į Valstybės kontrolės pateiktas rekomendacijas, į apskaitos registrus įtraukė 99 186,5 tūkst. Lt vertės valstybės turtą, o 76 679,6 tūkst. Lt turto vertę sumažino (1 lentelė).

1 lentelė. Subjektų, atsižvelgusių į Valstybės kontrolės rekomendacijas ir užregistravusių patikslintą turto vertę, suvestinė

Audituotas subjektas	Nustatyti pažeidimai	Patikslinta vertė tūkst. Lt
Kauno apskrities viešoji biblioteka	Dėl neteisingai apskaičiuoto nusidėvėjimo valstybei nuosavybės teise priklausančio ilgalaikio turto likutinė vertė nurodyta mažesnė.	107,4
Klaipėdos miesto savivaldybė	Į buhalterinę apskaitą neįtraukti savivaldybės patikėjimo teise valdomi keturi valstybei nuosavybės teise priklausančios žemės sklypai.	4 364,0
Mažeikių rajono savivaldybė	Į buhalterinę apskaitą neįtrauktas savivaldybės patikėjimo teise valdomas valstybės turtas: trys mokykliniai autobusai, programinė įranga ir kompiuterinė technika.	288,9

³³ Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės Išvada dėl valstybei nuosavybės teise priklausančio turto 2009 metais ataskaitos, 2010-12-01 Nr. FA-P-700-4-81 ir Išvada dėl valstybei nuosavybės teise priklausančio turto 2010 metais ataskaitos, 2011-11-25 Nr. FA-P-60-2-66.

³⁴ Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymas, 1998-05-12 Nr. VIII-729 (2002-05-23 įstatymo Nr. IX-900 redakcija su pakeitimais ir papildymais).

³⁵ Lietuvos Respublikos buhalterinės apskaitos įstatymas, 2001-11-06 Nr. IX-574 (su pakeitimais ir papildymais).

³⁶ Lietuvos Respublikos finansų ministro įsakymai: 2008-05-08 Nr. 1K-174 „Dėl viešojo sektoriaus apskaitos ir finansinės atskaitomybės 12-ojo standarto patvirtinimo“; 2008-07-10 Nr. 1K-233 „Dėl viešojo sektoriaus apskaitos ir finansinės atskaitomybės 16-ojo standarto patvirtinimo“; 2008-07-16 Nr. 1K-238 „Dėl viešojo sektoriaus apskaitos ir finansinės atskaitomybės 13-ojo standarto patvirtinimo“ (su pakeitimais ir papildymais).

Telšių rajono savivaldybė	Į buhalterinę apskaitą neįtrauktas savivaldybės patikėjimo teise valdomas valstybei nuosavybės teise priklausantis drenažas.	22,2
Kauno miesto savivaldybė	Nepagrįstai apskaičiuotas valstybei nuosavybės teise priklausančio ilgalaikio turto, kuris turėjo būti apskaitomas kaip kultūros vertybė, nusidėvėjimas.	320,3
Viešoji įstaiga Kauno „Ažuolo“ katalikiška vidurinė mokykla	Į buhalterinę apskaitą neįtraukti valstybei nuosavybės teise priklausančio turto rekonstravimo darbai.	949,7
Kauno rajono savivaldybė	Savivaldybės patikėjimo teise valdomas valstybei nuosavybės teise priklausantis žemės sklypas neįvertintas tikrąja verte.	33,1
Prienujų rajono savivaldybė	Į turto apskaitos registrus buvo įtraukti ir valstybei nuosavybės teise nepriklausantys melioracijos statiniai.	-56 758,1
	Į buhalterinę apskaitą neįtraukta savivaldybės patikėjimo teise valdoma ir valstybei nuosavybės teise priklausanti siurblynė.	4,6
Alytaus apskrities sutrikusio vystymosi kūdikių namai	Valstybei nuosavybės teise priklausančio pastato vertė nepadidinta techninės priežiūros vykdymo ir projekto vykdymo priežiūros verte.	27,6
Vilniaus teatras „Lėlė“	Nekilnojamoms kultūros vertybėms priskirto pastato (Arklių g. 5, Vilnius) neįvertino tikrąja verte.	1 580,1
Trakų istorinio nacionalinio parko direkcija	Tikrąja verte neįvertintos patikėjimo teise valdomos nekilnojamųjų kultūros vertybės (pastatai).	-9 147,1
Vilniaus universitetas	Nekilnojamųjų kultūros vertybės nebuvo įvertintos tikrąja verte.	27 534,1
Nacionalinė Mikalojaus Konstantino Čiurlionio menų mokykla	Mokyklos kontroliuojamų subjektų bibliotekų ir fonotekų fondai neteisingai apskaityti kaip naudojamas ūkinis inventorius nebalansinėje sąskaitoje.	756,3
Kaišiadorių technologijų ir verslo mokykla	Langų gamybos ir montavimo darbų vertė neužregistruota nebaigtų darbų buhalterinėje sąskaitoje; bibliotekos fondas klaidingai apskaitytas nebalansinėje sąskaitoje.	223,2
Vilniaus dailės akademija	Žemė ir nekilnojamųjų kultūros vertybės apskaitytos ne tikrąja verte.	10 280,1
Klaipėdos Eduardo Balsio menų gimnazija	Bibliotekų ir fonotekų fondai apskaityti kaip naudojamas ūkinis inventorius nebalansinėje sąskaitoje.	320,3
Panevėžio apskrities Gabrielės Petkevičaitės-Bitės viešoji biblioteka	Tikrąja verte neįvertintos bibliotekos patikėjimo teise valdomos nekilnojamųjų kultūros vertybės.	71,2
Ukmergės technologijų ir verslo mokykla	Bibliotekos fondas neužregistruotas ilgalaikio turto sąskaitoje.	281,9
Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija	Piniginis įnašas į Verslumo skatinimo fondą ir palūkanos už šių lėšų laikymą nepriskirti ilgalaikiam finansiniam turtui.	51 495,2
Vilniaus Gedimino technikos universitetas	Ilgalaikis turtas neteisingai užregistruotas apskaitoje.	363,8
Socialinių globos įstaigų administravimo tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos	Finansinėse ataskaitose nurodytas įstaigai nepriklausantis dalininko įnašas į VŠĮ Kauno apskrities darbo rinkos mokymo centrą.	-10 774,4
	Neapskaityta dalis įstaigos valdomų uždarsios akcinės bendrovės akcijų.	162,5
Iš viso padidintas		99 186,5
Iš viso sumažintas		76 679,6

Šaltinis – Valstybės kontrolė (prieiga per internetą <http://www.vkontrolė.lt>).

Dalis Valstybės kontrolės audituotų subjektų iki lapkričio 1 d. dar neištaisė audito metu nustatytų klaidų.

2 lentelė. Subjektų, neužregistravusių patikslintos turto vertės, suvestinė

Audituojamas subjektas	Nustatyti pažeidimai	Vertė tūkst. Lt
Klaipėdos E. Balsio gimnazija	Nekilnojamosioms kultūros vertybėms priskirto Gedminų dvaro pastato dalies neįvertino tikrąja verte ir skaičiavo nusidėvėjimą, todėl pastato likutinė vertė apskaitoje nurodyta mažesnė.	3 558,9
Lietuvos kariuomenė	Lėktuvo esminio pagerinimo išlaidas pripažino transporto sąnaudomis, todėl apskaitoje lėktuvo vertė nurodyta mažesnė.	2 087, 2
Iš viso		5 646,1

Šaltinis – Valstybės kontrolė (prieiga per internetą <http://www.vkontrolė.lt>).

Vyriausybė viešojo sektoriaus subjektams patvirtino ilgalaikio turto nusidėvėjimo (amortizacijos) normatyvus³⁷. Juose nurodyta, kad programinei įrangai, jos licencijoms ir techninei dokumentacijai turi būti taikomas nuo vienerių iki trejų metų normatyvas. Viešojo sektoriaus subjektas, atsižvelgdamas į patvirtintus ilgalaikio turto nusidėvėjimo (amortizacijos) minimalius ir maksimalius ekonominius normatyvus, ilgalaikio turto paskirtį, naudojimo intensyvumą, kitas sąlygas, turi nustatyti ilgalaikio turto naudingo tarnavimo laiką. Finansinių (teisėtumo) auditų metu nustatyta, kad daugelyje subjektų (ministerijose ir joms pavaldžiose įstaigose) patvirtintas minimalus (vienerių metų) arba vidutinis (dvejų metų) programinės įrangos, jos licencijų ir techninės dokumentacijos naudingo tarnavimo laikas.

Pavyzdžiai

Finansų ministerijoje 2011 metais baigtos kurti programinės įrangos ir jos licencijų grupei priskirtos: Viešojo sektoriaus apskaitos ir ataskaitų konsolidavimo informacinė sistema (VSAKIS), kurios įsigijimo savikaina – 7,31 mln. Lt, Valstybės išdo finansų valdymo ir apskaitos informacinė sistema (FVIS), kurios įsigijimo savikaina – 3,88 mln. Lt, Finansų valdymo ir apskaitos informacinė sistema (FVAIS), kurios įsigijimo savikaina – 2,43 mln. Lt. Šiai nematerialiojo turto programinės įrangos ir jos licencijų grupei nustatytas vienerių metų amortizacijos normatyvas.

Valstybinėje mokesčių inspekcijoje 2011 metais baigta kurti programinės įrangos ir jos licencijų grupei priskirtai Mokesčių apskaitos informacinei sistemai (MAIS), kurios įsigijimo savikaina – 9,96 mln. Lt, nustatytas vienerių metų amortizacijos normatyvas.

Švietimo ir mokslo ministerijoje ir Lietuvos nacionalinėje Martyno Mažvydo bibliotekoje nematerialiojo turto programinės įrangos ir jos licencijų grupei nustatytas minimalus vienerių metų amortizacijos normatyvas.

Aplinkos ministerijai pavaldžioje įstaigoje Valstybinėje teritorijų planavimo ir statybos inspekcijoje naudojamai informacinei sistemai „Infostatyba“ nustatytas vienerių metų amortizacijos normatyvas.

Vilniaus Gedimino technikos universitete, Krašto apsaugos ministerijai pavaldžioje įstaigoje Lietuvos kariuomenėje ir Ryšių ir informacinių sistemų tarnyboje programinei įrangai ir licencijoms nustatytas dvejų metų amortizacijos normatyvas.

Vilniaus universitete nematerialiojo turto programinės įrangos grupei nustatytas minimalus vienerių metų amortizacijos normatyvas.

Žemės ūkio ministerijoje, Nacionalinėje mokėjimo agentūroje nematerialiojo turto programinės įrangos ir jos licencijų grupei nustatytas vienerių metų amortizacijos normatyvas, Nacionalinėje žemės tarnyboje ir Valstybinėje augalininkystės tarnyboje nustatytas dvejų metų amortizacijos normatyvas.

³⁷ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009-06-10 nutarimas Nr. 564 „Dėl minimalios ilgalaikio materialiojo turto vertės nustatymo ir ilgalaikio turto nusidėvėjimo (amortizacijos) minimalių ir maksimalių ekonominių normatyvų viešojo sektoriaus subjektams patvirtinimo“.

Atliekant finansinius (teisėtumo) auditus įsitikinta, kad viešojo sektoriaus subjektų naudojamu minėto turto naudingo tarnavimo laikas faktiškai yra ilgesnis nei vieneri–treji metai. Apskaitoje nepagrįstai greitai nudėvint (amortizuojant) programinę įrangą, jos licencijas ir techninę dokumentaciją viešojo sektoriaus subjektų finansinės būklės ataskaitos ir atitinkamai valstybei nuosavybės teise priklausančio turto ataskaitos duomenys apie šį turtą nerodo tikros finansinės būklės. Siekiant, kad viešojo sektoriaus finansinių ataskaitų rinkiniai rodytų tikrus duomenis apie valstybei nuosavybės teise priklausančią turtą, tikslinga viešojo sektoriaus subjektams nustatyti ilgesnį programinės įrangos, jos licencijų ir techninės dokumentacijos naudingo tarnavimo laiką. Tam reikėtų patikslinti Vyriausybės nutarimu nustatytus programinės įrangos, jos licencijų ir techninės dokumentacijos nusidėvėjimo (amortizacijos) minimalius ir maksimalius normatyvus.

Atkreipiame dėmesį, kad pagal Valstybės konsoliduotųjų finansinių ataskaitų 2011 m. gruodžio 31 d. aiškinamojo rašto duomenis, visiškai nudėvėto, tačiau viešojo sektoriaus subjektų veikloje naudojamo ilgalaikio turto įsigijimo savikaina sudarė 2 082 581,0 tūkst. Lt (2010 m. gruodžio 31 d. – 1 406 887, 0 tūkst. Lt). Šie duomenys rodo, kad įstaigų nustatytas naudingo tarnavimo laikas yra aiškiai per trumpas, o finansinių ataskaitų duomenys nerodo tikros valstybės turto finansinės būklės.

2. Viešojo sektoriaus subjektų valstybės turto valdymas, naudojimas ir disponavimas juo

2.1. Centralizuoto valstybės turto valdymo strategija

Centralizuoto valstybės turto valdymo 2009–2016 metų strategijos įgyvendinimo 2009–2012 metų priemonių plane 2009–2011 metams numatytos priemonės įgyvendinamos vangiai ir nesilaikant nustatytų terminų.

Penkioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės veiklos programoje³⁸, kurią patvirtino Seimas, numatyta centralizuoti valstybės turto (pirmiausia pastatų) valdymą, pamažu įdiegiant patalpų nuomos sistemą valstybės ir savivaldybių institucijoms. Vyriausybės nutarimu³⁹ patvirtintos Centralizuoto valstybės turto valdymo 2009–2016 metų strategijos tikslas – siekti racionaliau ir efektyviau valdyti valstybės turtą – tobulinti teisinę ir administracinę sistemas, kurios sudarytų sąlygas įgyvendinti šioje strategijoje numatytus centralizuoto valstybės turto valdymo tikslus ir uždavinius.

Vadovaudamasis šiuo Vyriausybės nutarimu finansų ministras⁴⁰ patvirtino Centralizuoto valstybės turto valdymo 2009–2016 metų strategijos įgyvendinimo 2009–2012 metų priemonių planą.

³⁸ Lietuvos Respublikos Seimo 2008-12-09 nutarimas Nr. XI-52 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos“, IV d. 257 p.

³⁹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009-11-25 nutarimu Nr. 1597 patvirtinta Centralizuoto valstybės turto valdymo 2009–2016 m. strategija.

⁴⁰ Lietuvos Respublikos finansų ministro 2010-02-23 įsakymu Nr. 1K-041 patvirtintas Centralizuoto valstybės turto valdymo 2009–2016 metų strategijos įgyvendinimo 2009–2012 metų priemonių planas.

Valstybės kontrolė ankstesnėse išvadose dėl valstybei nuosavybės teise priklausančio turto 2009 ir 2010 metais ataskaitose⁴¹ jau yra konstatavusi, kad priemonių plane numatytos 2010–2011 metais įvykdyti priemonės neįgyvendinamos. Vertinant, kaip vyksta centralizuoto valstybės turto valdymo sistemos kūrimas, nustatyta, kad plane nurodyti tikslai⁴² nepasiekti, nes neįgyvendintos plane iki 2012 metų pabaigos numatytos priemonės. Akcinė bendrovė Turto bankas buvo reorganizuota į valstybės įmonę Turto banką⁴³ 2011 m. balandžio mėnesį, tačiau centralizuoto valstybės turto valdytojas dar nesukurtas. Vyriausybė 2011 metų pabaigoje yra pateikusi Seimui su Centralizuoto valstybės turto valdymo strategijos įgyvendinimu susijusių įstatymų projektus⁴⁴. Šie teisės aktai Seime dar nepriimti.

Pažymime, kad siekiant įgyvendinti centralizuoto turto valdymo strategijos tikslą – racionaliau ir efektyviau valdyti valstybės turtą, Valstybės kontrolė Vyriausybei teikė rekomendacijas⁴⁵ (plačiau – IV dalyje „Rekomendacijų įgyvendinimas“).

2.2. Valstybės turto informacinė paieškos sistema

Valstybės turto informacinė paieškos sistema turėjo būti naudojama nuo 2009 m. liepos 1 d, tačiau ji iki šiol nesukurta. Šios sistemos kūrimui iki 2011 metų pabaigos Valstybės turto fondas panaudojo 929,7 tūkst. Lt.

Europos Sąjungos struktūrinės paramos lėšomis 2011 m. pradėtas įgyvendinti naujas 3 000 tūkst. Lt vertės projektas „Valstybės turto informacinės paieškos sistemos kūrimas, diegimas ir naudojimas valstybės turtui valdyti“, pagal kurį paieškos sistema pradeda kurti nuo pradinio kūrimo etapo.

Kol nėra sukurtas centralizuotai valdomo valstybės turto valdytojas ir aiškiai nustatyta, kokių duomenų ir kokių sistemos funkcinių galimybių jam prireiks, valdant valstybės turtą, yra rizika, kad kuriama sistema gali netenkinti turto valdytojo poreikių.

Valstybės turto informacinės paieškos sistemos (toliau – VTIPS) diegimas yra vienas iš uždavinių įgyvendinant Centralizuoto valstybės turto valdymo strategijos⁴⁶ nustatytus tikslus. VTIPS tikslas – užtikrinti sprendimų, susijusių su valstybės turto valdymu, naudojimu ir disponavimu juo,

⁴¹ Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės Išvada dėl valstybei nuosavybės teise priklausančio turto 2009 metais ataskaitos, 2010-12-01 Nr. FA-P-700-4-81 ir Išvada dėl valstybei nuosavybės teise priklausančio turto 2010 metais ataskaitos, 2011-11-25 Nr. FA-P-60-2-66.

⁴² Įdiegti centralizuoto valdymo principus sprendžiant sistemines valstybės turto valdymo problemas, taip pat įdiegti nekilnojamojo turto valdymo principus, sudarančius sąlygas mažinti šio turto išlaidų sąnaudas.

⁴³ Lietuvos Respublikos valstybės įmonės Turto banko įstatymas, 2010-11-12 Nr. XI-1108; Lietuvos Respublikos akcinės bendrovės Turto banko pertvarkymo į valstybės įmonę Turto banką įstatymas, 2010-11-12 Nr. XI-1107.

⁴⁴ Lietuvos Respublikos centralizuotai valdomo valstybės turto valdytojo įstatymo projektas, 2011-12-08 Nr. XIP-3944, Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto valdymo naudojimo ir disponavimo juo įstatymo 3, 4, 6, 9, 10, 13, 14, 15, 16¹, 17, 19, 20, 21, 22, 23, 24 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 16² straipsniu įstatymo projektas 2011-12-08 Nr. XIP-3945, Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto privatizavimo įstatymo pakeitimo įstatymo projektas, 2011-12-08 Nr. XIP-3946 bei kt.

⁴⁵ Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės Išvada dėl valstybei nuosavybės teise priklausančio turto 2010 metais ataskaitos, 2011-11-25 Nr. FA-P-60-2-66.

⁴⁶ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009-11-25 nutarimas Nr. 1597 „Dėl Centralizuoto valstybės turto valdymo 2009–2016 metų strategijos patvirtinimo“.

tinkamą kokybę ir jų priėmimo procedūrų koordinavimą. Dėl nurodytų priežasčių labai svarbu, kad VTIPS duomenys apie valstybei nuosavybės teise priklausantį turtą būtų tikri ir teisingi.

Valstybės turto fondas nuo 2007 m. VTIPS kūrė vadovaudamasis Vyriausybės patvirtintais šios sistemos nuostatais⁴⁷, kuriuose numatyta, kad Finansų ministerija yra VTIPS valdytoja, o valstybės įmonė Valstybės turto fondas – VTIPS tvarkytojas. Pagal Valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymą⁴⁸, VTIPS turėjo būti naudojamasi nuo 2009 m. liepos 1 d.

Valstybės kontrolė parengtose išvadose dėl valstybei nuosavybės teise priklausančio turto ataskaitos jau trejus metus konstatuodavo, kad VTIPS kuriama nesilaikant Vyriausybės nutarimo⁴⁹ ir kitų informacinių sistemų kūrimą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimų, duomenis apie valdomą turtą teikia tik apie du trečdalius visų turto valdytojų, šie duomenys nėra išsamūs, nes tarp jų nėra valstybės registruose (Nekilnojamojo turto registre ir kt.) kaupiamų duomenų, surinkta informacija niekas nesinaudoja.

Nuo 2011 m. Europos Sąjungos struktūrinės paramos lėšomis pradėtas įgyvendinti naujas projektas „Valstybės turto informacinės paieškos sistemos kūrimas, diegimas ir naudojimas valstybės turtui valdyti“ (projektui skirtas finansavimas 3 000 tūkst. Lt, iš šios sumos – 2 550, 0 tūkst. Lt Europos Sąjungos lėšos). Numatoma šio projekto trukmė yra treji metai. Projektas turėtų padėti užtikrinti informacijos apie valstybei priklausantį nekilnojamąjį turtą teikimą ir kaupimą, efektyvų valstybės turto valdymą, sudaryti sąlygas įdiegti valstybės nekilnojamojo turto kontrolės sistemą ir valdymo principus. Finansų ministerija su Valstybės turto fondu pasirašė VTIPS projekto įgyvendinimo partnerystės sutartį⁵⁰, pagal kurią Finansų ministerija – Projekto vykdytoja, Valstybės turto fondas – Projekto partneris. Projektas pradėtas įgyvendinti nuo pradinio VTIPS kūrimo etapo, t. y. laikoma, kad ankstesnis sistemos kūrimas nedavė jokių rezultatų.

Vykdam šį projektą, Finansų ministerija iš privačių konsultantų įsigijo Metodinių rekomendacijų dėl valstybės turto informacinės paieškos sistemos sukūrimo ir jos panaudojimo bei šių rekomendacijų įgyvendinimo priežiūros dokumentą. Šiame dokumente nurodyta, kad nuo 2007 metų kuriama VTIPS turi trūkumų.

Metodinių rekomendacijų dokumente nurodyti VTIPS kūrimo trūkumai

Pagal galiojančius šios sistemos nuostatus VTIPS duomenų pridėtinė vertė yra ribotos apimties, šie duomenys arba jau šiuo metu kaupiami valstybės registruose, arba iš dalies gali būti pasiekiami naudojantis VSAKIS, išskyrus finansinę informaciją konkretaus turto objekto lygmenyje.

VTIPS nuostatuose buvo apibrėžtas tik analitinių duomenų kaupimas, tačiau nebuvo pateikta šių duomenų

⁴⁷ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009-07-22 nutarimas Nr. 813 „Dėl valstybės turto informacinės paieškos sistemos steigimo ir jos nuostatų patvirtinimo“.

⁴⁸ Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymas, 1998-05-12 Nr. VIII-729 (2008-03-13 įstatymo Nr. X-1452 redakcija), 15 str. 5 d.

⁴⁹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004-04-19 nutarimu Nr. 451 patvirtintos „Valstybės informacinių sistemų steigimo ir įteisinimo taisyklės“ (su pakeitimais ir papildymais).

⁵⁰ Projekto „Valstybės turto informacinės paieškos sistemos kūrimas, diegimas ir naudojimas valstybės turtui valdyti“ įgyvendinimo partnerystės sutartis, 2010-12-27 Nr. 1S-120.

panaudojimo nuostatų. Nebuvo suformuluoti tikrieji sistemos panaudojimo tikslai ir uždaviniai. Nebuvo sukurtos procedūros, kurios apibrėžtų, kaip sistemoje kaupiami duomenys naudojami turto valdymo sprendimams priimti ar turto valdymo efektyvumui įvertinti. Teisės aktuose nebuvo reglamentuota, kad naudojantis šia sistema bus rengiamos turto valdymo ataskaitos, nebuvo nustatytos ataskaitos pateikimo tvarkos ir procedūros. Nežinant tikrųjų sistemos naudotojų buvo neįmanoma įdiegti sistemą, kuri turėtų vėliau išaiškėjusių naudotojų pageidaujama funkcionalumą bei patenkintų visus šių naudotojų poreikius, pavyzdžiui, turto valdymo rodiklių apskaičiavimą bei palyginimą, turto išlaikymo sąnaudų skaičiavimą, turto valdymo sprendimų derinimą ar turto valdymo ataskaitos parengimą.

Turto valdytojai apklausus metu nurodė, kad jie VTIPS visiškai nesinaudoja. Apie VTIPS yra žinoma tik tiek, kad į ją reikia pateikti duomenis, kurių pateikimo tikslingumas kelia abejonių.

Šie nurodyti galiojančių VTIPS nuostatų trūkumai rodo, kad patvirtinti nuostatai negali būti naudojami toliau įgyvendinant naują VTIPS kūrimo projektą. Pagal Valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymą⁵¹ ir Vyriausybės patvirtintas taisykles⁵² informacinių sistemų dokumentai rengiami nuosekliai. Pažymėtina, kad iki šiol valstybės įmonės Valstybės turto fondo nesėkmingai bandytos sukurti VTIPS nuostatai nėra pakeisti, t. y. VTIPS valdytoja (Finansų ministerija) ir nuostatus patvirtinusi Vyriausybė nėra priėmusi sprendimų dėl šių nuostatų pakeitimo (arba naujų parengimo ir patvirtinimo). Pagal Valstybės informacinių sistemų steigimo ir įteisinimo taisyklių 10 p. patvirtinus informacinės sistemos nuostatus, rengiama informacinės sistemos specifikacija. Taisyklių 14 p. nurodoma, kad informacinė sistema kuriama ir diegiama pagal patvirtintą informacinės sistemos specifikaciją. Kūrimo ir diegimo darbus atlieka informacinės sistemos valdytojas, informacinės sistemos tvarkytojas arba teisės aktų nustatyta tvarka išrinktas kitas asmuo. Taigi, kai nėra nustatyta tvarka patvirtintų ir suderintų naujų (ar iš esmės pakeistų) VTIPS nuostatų ir specifikacijos, negalimi tolesni informacinės sistemos kūrimo ir diegimo darbai.

Pagal paraiškoje dėl projekto finansavimo pateiktą projektui reikalingų viešųjų pirkimų (paslaugų / prekių) sutarčių sudarymo planą VTIPS kūrimo ir diegimo paslaugų sutartys turėjo būti pasirašytos 2012 m. balandžio mėnesį, o 2013 metų pradžioje turėtų būti įsigijami serveriai ir techninė įranga bei VTIPS duomenys. Taigi, pateikta informacija rodo, kad tolesni VTIPS projekto įgyvendinimo etapai vėluoja ir yra rizika, kad projektas nebus laiku įgyvendintas.

Pažymime, kad VTIPS diegimas yra vienas iš uždavinių įgyvendinant Centralizuoto valstybės turto valdymo strategiją⁵³, todėl VTIPS sėkmingas kūrimas didele dalimi priklauso nuo centralizuotai valdomo valstybės turto valdytojo įsteigimo ir su Centralizuoto valstybės turto valdymo strategijos įgyvendinimu susijusių teisės aktų priėmimo. Kadangi nėra įsteigto centralizuotai valdomo valstybės turto valdytojo ir neaišku, kokių duomenų ir kokių sistemos funkcinių galimybių valdant valstybės turtą jam prireiks, todėl yra rizika, kad kuriama VTIPS gali netenkinti turto valdytojo poreikių.

⁵¹ Lietuvos Respublikos valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymas, 2011-12-15 Nr. XI-1807, 30 – 32 str.

⁵² Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004-04-19 nutarimu Nr. 451 patvirtintos „Valstybės informacinių sistemų steigimo ir įteisinimo taisyklės“ (su pakeitimais ir papildymais).

⁵³ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009-11-25 nutarimas Nr. 1597 „Dėl Centralizuoto valstybės turto valdymo 2009–2016 metų strategijos patvirtinimo“.

Atkreipiame dėmesį, kad Išvadoje dėl valstybei nuosavybės teise priklausančio turto 2010 metais ataskaitos⁵⁴ Valstybės kontrolė konstatavo, kad Valstybės turto fondas lėšas VTIPS kūrimui 2007–2010 metais panaudotojo nerezultatyviai (apie 724 tūkst. Lt), nes nepasiektas planuotas rezultatas – VTIPS pradėti naudoti nuo 2009 m. liepos 1 d. Nepaisant to, kad pradėtas įgyvendinti naujas projektas, pagal Valstybės turto fondo pateiktus duomenis VTIPS kūrimui (darbuotojų atlyginimams) 2011 metais fondas panaudojo 205,7 tūkst. Lt. Iš viso VTIPS kūrimui jau panaudota 929,7 tūkst. Lt.

2.3. Turto valdymo trūkumai ir pažeidimai, nustatyti valstybinių auditų metu

Valstybės kontrolė, atlikusi 2011 metų valstybinius finansinius (teisėtumo) ir veiklos auditus, nustatė, kad dalis įstaigų valstybės turtą valdė nesivadovaudamos Valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatyme nurodytais valstybės turto valdymo visuomeninės naudos, efektyvumo ir racionalumo principais bei kitais turto įsigijimą, valdymą, perdavimą ir nurašymą reglamentuojančiais teisės aktais.

2.3.1. Valstybės turto valdymo efektyvumas

Nustatyta atvejų, kai turtas naudojamas nesilaikant Valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatyme nurodytą efektyvumo, racionalumo ir visuomeninės naudos principų.

Valstybinių finansinių (teisėtumo) auditų metu nustatyta, kad dalis valstybės įstaigų / institucijų turtą valdė pažeisdamos Valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymą⁵⁵ ir su juo susijusius teisės aktus, valstybės turtą naudojo nesilaikydamos įstatyme nurodytą efektyvumo, racionalumo ir visuomeninės naudos principų. Nustatyta atvejų, kai valstybės turtu leidžiama neatlygintinai naudoti kitiems teisės aktais nenumatytiems juridiniams asmenims, kai turtas nenaudojamas ir apmokamos jo ar kitiems subjektams perduoto turto išlaikymo ir aptarnavimo išlaidos, kai funkciškai nusidėvėjęs ir pripažintas netinkamu naudoti turtas likviduojamas nesilaikant teisės aktų. Nepakankamai kontroliuojama, kad viešosios įstaigos gautą pagal panaudos sutartis valstybės turtą naudotų pagal paskirtį – dalį šio turto viešosios įstaigos perdavė naudoti ar išnuomojo kitiems juridiniams asmenims.

⁵⁴ Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės Išvada dėl valstybei nuosavybės teise priklausančio turto 2010 metais ataskaitos, 2011-11-25 Nr. FA-P-60-2-66.

⁵⁵ Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymas, 1998-05-12 Nr. VIII-729 (2002-05-23 įstatymo Nr. IX-900 redakcija su pakeitimais ir papildymais).

Pavyzdžiai

Širvintų rajono savivaldybė neužtikrino, kad hidrotechnikos kompleksus nuomojančios privačios bendrovės mokėtų su bendrovėmis pasirašytose sutartyse numatytus nuomos mokesčius, todėl valstybės biudžetas negavo 254,4 tūkst. Lt pajamų už turto nuomą. Pažanga: savivaldybės administracija, atsižvelgusi į Valstybės kontrolės rekomendaciją, ėmėsi priemonių dėl nesumokėtų nuomos mokesčių išieškojimo.

Kultūros ministerijai pavaldi Kauno valstybinė filharmonija pažeidė įstatymo 13 str. 4 d., nes nekontroliavo, ar neatlygintinai jai perduotas valstybės turtas naudojamas pagal sutartį (filharmonija pagal paslaugų sutartis turtą perdavė naudotis Kauno miesto simfoniniam orkestrui).

Sveikatos apsaugos ministerija neužtikrino, kad sveikatos priežiūros viešosioms įstaigoms perduotas turtas būtų valdomas, naudojamas ir disponuojama juo laikantis įstatymo 8¹ straipsnyje numatytų principų.

Užsienio reikalų ministerija nesilaikė įstatymo 13 str., nes kitiems ūkio subjektams suteikė teisę neatlygintinai naudotis 477,2 tūkst. Lt vertės buitine technika, virtuvės įranga ir kitu inventoriumi. Pažanga: audito metu buvo paskelbtas viešas konkursas ir sudaryta sutartis su paslaugų teikėju, pagal kurią minėtas turtas turėjo būti išnuomotas.

Kultūros ministerijai pavaldus Vilniaus teatras „Lėlė“ ir Panevėžio apskrities G. Petkevičaitės-Bitės viešoji biblioteka su kitais juridiniais asmenimis sudarytose trumpalaikėse valstybės materialiojo turto nuomos sutartyse, pažeisdami teisės aktus⁵⁶, nenumatė mokesčių už vandenį, elektros energiją ir kt., o šias išlaidas apmokėjo iš įstaigoms skirtų asignavimų. Pažanga: įstaigos nuo 2012 m. nuomos sutartyse numatė su išnuomotu turtu susijusius mokesčius.

Švietimo ir mokslo ministerijai pavaldi įstaiga nacionalinė M. K. Čiurlionio menų mokykla, pažeisdama teisės aktus⁵⁷, nuomos sutartyse netinkamai apskaičiavo nuompinigių dydį. Mokykla neskaičiavo nuomos sutartyse numatyto mokesčio už vandenį, energiją ir komunalines paslaugas; VŠĮ Moksleivių dainų šventės fondui patalpas išnuomojo nepaskelbusi valstybės materialiojo turto viešo nuomos konkurso ir neturėdama Švietimo ir mokslo ministerijos leidimo.

Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai pavaldi Vaikų išlaikymo fondo administracija nesilaikė Biudžetinių įstaigų įstatymo 9 str. 2 d. nustatytos pareigos užtikrinti racionalų ir taupų lėšų naudojimą, nes nenaudojo dalies (turėjusios užtikrinti buhalterinės apskaitos tvarkymą bei finansinių ataskaitų sudarymą) programinės įrangos (visos įrangos vertė – 1 934,4 tūkst. Lt), o finansinių ataskaitų parengimo paslaugas nupirko iš privačios audito bendrovės.

Pasienio kontrolės punktų direkcija prie Susisiekimo ministerijos pažeidė įstatymo 8¹ str., nes neužtikrino, kad būtų racionaliai tvarkomos patikėjimo teise valdomos nenaudojamos bendro naudojimo negyvenamosios 4 065,05 m² ploto patalpos. Pažanga: direkcija, atsižvelgusi į audito metu teiktą rekomendaciją, regioninėje spaudoje pateikė skelbimus dėl patalpų nuomos.

Švietimo ir mokslo ministerija pažeidė Vyriausybės nutarimu patvirtintą Pripažinto nereikalingu arba netinkamu (negalimu) naudoti valstybės ir savivaldybių turto nurašymo, išardymo ir likvidavimo tvarką, nes neorganizavo 1801,24 m² garažo Raseiniuose, Turgaus g. 40, pastato nugriovimo darbų. Sutartį su statybų bendrove dėl garažo nugriovimo neteisėtai pasirašė VŠĮ Raseinių technologijos ir verslo mokykla, įsipareigodama už nugriovimo darbus perleisti bendrovei liekamąsias medžiagas.

Švietimo ir mokslo ministerijai pavaldi viešoji įstaiga Alantos technologijos ir verslo mokykla pažeidė įstatymo 13 str. 4 d., nes pagal su uždarąja akcine bendrove pasirašytą neterminuotą jungtinės veiklos sutartį leido naudotis pagal panaudos sutartį valdomu pastatu (parduotuve). Pažanga: 2012 m. sutartis nutraukta.

Dėl valstybei nuosavybės teise priklausančių energetikos objektų

Finansinių (teisėtumo) auditų metu nustatyta, kad dalis savivaldybių (Kauno, Telšių, Ukmergės, Mažeikių, Plungės ir Širvintų rajonų) savo funkcijoms atlikti nenaudoja Vyriausybės nutarimais joms perduoto valdyti ir naudoti patikėjimo teise valstybei nuosavybės teise priklausančio turto – energetikos objektų (elektros linijų, transformatorinių ir kt.). Šiuo valstybės turtu neatlygintinai naudojasi privačios energetikos bendrovės, nors Valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymas privačių energetikos bendrovių nepriskiria subjektams, kuriems gali būti perduodamas panaudos pagrindais laikinai neatlygintinai valdyti ir naudoti valstybės turtas. Dėl šios priežasties audito

⁵⁶ Lietuvos Respublikos aplinkos ministro ir Lietuvos Respublikos finansų ministro 2007-06-07 įsakymas Nr. D1-322/1K-206 „Dėl nuompinigių už valstybės ir savivaldybių ilgalaikio materialiojo turto nuomą skaičiavimo tvarkos patvirtinimo“.

⁵⁷ Ten pat.

metu savivaldybėms buvo pasiūlyta spręsti klausimą dėl šio turto perleidimo energetikos įmonei Energetikos įstatymo ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka.

Valstybinių veiklos auditų rezultatai dėl neefektyvaus turto valdymo

Atliekant valstybinį veiklos auditą⁵⁸ „Bešeimininkio, konfiskuoto ar kitaip valstybei perduoto turto realizavimas ir naikinimas“ nustatyta, kad bešeimininkis, konfiskuotas, paveldėtas, valstybei perduotas turtas, daiktiniai įrodymai, lobiai ir radiniai realizuojami ir naikinami nepakankamai efektyviai. Bešeimininkio turto administravimas yra nebūdinga Mokesčių inspekcijos, Valstybės sienos apsaugos tarnybos ar policijos funkcija. Siekdama, kad šis turtas būtų efektyviau administruojamas, Valstybės kontrolė rekomendavo Vyriausybei nekilnojamąjį turtą ir vertybinius popierius perduoti administruoti centralizuotai valdomo valstybės turto valdytojui, taip pat numatyti priemones centralizuotai administruoti kilnojamąjį turtą.

Valstybinio veiklos audito⁵⁹ „Neišnaudojamos galimybės apsaugoti vandens aplinką nuo taršos pavojingomis cheminėmis medžiagomis“ metu nustatyta, kad už vandenų taršos pavojingomis medžiagomis mažinimo programos priemonių įgyvendinimą atsakinga Aplinkos ministerija ir jai pavaldžios institucijos neišnaudoja visų galimybių, kad būtų užtikrinama vandens aplinkos apsauga nuo taršos pavojingomis cheminėmis medžiagomis. Lietuvoje veikia atskiri elementai, galintys sudaryti prevencinę vandens aplinkos taršos pavojingomis cheminėmis medžiagomis sistemą, tačiau ji nebaigta kurti, nesusisteminta ją reglamentuojanti teisinė bazė, o esami sistemos elementai nerezultatyvūs. Vandenų taršos pavojingomis medžiagomis mažinimo programos įgyvendinimo priemonių plano pirmosios priemonės vykdomos pavėluotai ir nepakankama apimtimi. Nepakanka informacijos, kad būtų galima rezultatyviau valdyti į nuotekas patenkančią cheminę taršą, nes neužtikrinama, kad būtų laiku atliekama informacijos analizė ir pateikiama taršos mažinimo procesą kontroliuojančioms institucijoms ir nuotekų valymo įmonėms.

Atlikdami valstybinį veiklos auditą „Ar muziejų modernizavimo 2007–2015 metų programa vykdoma rezultatyviai?“⁶⁰ auditoriai nagrinėjo muziejinių vertybių valdymo problemas, vertino, ar programa parengta taip, kad užtikrintų sėkmingą muziejų modernizavimą, ar muziejuose sudaromos sąlygos tinkamai kaupti, saugoti, restauruoti, eksponuoti ir apsaugoti kultūros vertybes, ar pakankamai ugdomas visuomenės kūrybiškumas, kokybiškai atnaujinus muziejų veiklą. Nustatyta, kad programa parengta neturint muziejų plėtotės strategijos, vertinimo kriterijai neleidžia įvertinti tikslų ir uždavinių pasiekimo lygio, ne visoms priemonėms numatytas lėšų poreikis, todėl nesudarytos prielaidos

⁵⁸ Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės 2011-11-30 valstybinio audito ataskaita Nr. VA-P-60-4-20 „Bešeimininkio, konfiskuoto ar kitaip valstybei perduoto turto realizavimas ir naikinimas“.

⁵⁹ Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės 2012-04-25 valstybinio audito ataskaita Nr. VA-P-20-2-5 „Neišnaudojamos galimybės apsaugoti vandens aplinką nuo taršos pavojingomis cheminėmis medžiagomis“.

⁶⁰ Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės 2012-01-16 valstybinio audito ataskaita Nr. VA-P-50-1-1 „Ar muziejų modernizavimo 2007-2015 metų programa vykdoma rezultatyviai“.

rezultatyviam programos įgyvendinimui. Muziejų materialinė bazė atnaujinama ne visada laikantis finansavimo prioritetų, vertybės (ekspوناتai) įsigyjamoms, saugomos, restauruojamos ir konservuojamos neturint konkrečių prioritetų, todėl muziejuose nesudaromos sąlygos tinkamai kaupti, saugoti, restauruoti, eksponuoti ir apsaugoti kultūros vertybes, kyla grėsmė vertybių išsaugojimui. Muziejai į skaitmeninę formą perkėlė tik 6 proc. turimų muziejinių vertybių (ekspонатų), ekspонатų vertinimą vykdė per lėtai.

2.3.2. Valstybės turto naudojimas, perdavimas, nurašymas

Nustatyta atvejų, kai valstybės turtas nurašomas ar perduodamas kitoms įstaigoms nesilaikant Valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymo ir kitų teisės aktų reikalavimų.

Valstybinių finansinių (teisėtumo) auditų metu nustatyta, kad valstybės įstaigos neužtikrino valstybės turto naudojimo kontrolės, nes pažeidžiant Valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymą⁶¹ dalis valstybės turto buvo perduota valdyti, naudoti ir disponuoti juo kitiems subjektams, nepasirašius sutarčių ar perdavimo ir priėmimo aktų. Sudarytos turto nuomos ar panaudos sutartys neatitinka teisės aktų reikalavimų, kitiems subjektams turtas perduotas neturint Vyriausybės sprendimų arba nesuderinus su Aplinkos ministerija.

Pavyzdžiai

Kauno miesto savivaldybė pažeidė įstatymo 9 str. 2 d. ir 10 str., nes patikėjimo teise valdomą 3 209,4 tūkst. Lt vertės valstybės turtą perdavė valdyti taip pat patikėjimo teise pavaldžiai savivaldybės biudžetinei įstaigai, kuri pagal įstatymą negali būti valstybės turto patikėtiniai.

Sveikatos apsaugos ministerija neužtikrino, kad patikėjimo teise valdomas ilgalaikis materialusis kilnojamas turtas sveikatos priežiūros viešosioms įstaigoms būtų perduotas pagal panaudos sutartis įstatymo 13 str. 1 d. ir Vyriausybės nustatyta tvarka⁶², kad panaudos gavėjai šį turtą naudotų teisės aktų nustatyta tvarka ir turtas būtų apdraustas. Audito metu nebuvo galima nustatyti, kokios vertės ministerijos valdomu turtu naudojasi apie 150 viešųjų sveikatos priežiūros įstaigų.

Lietuvos kariuomenė 774,6 tūkst. Lt vertės įsigytas atsargas Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijai perdavė netaikydama nė vieno iš įstatyme nustatytų turto perdavimo būdų.

Užsienio reikalų ministerija Energetinio saugumo centrui suteikė teisę naudotis 96,9 tūkst. Lt vertės turtu, neperdavusi šio turto nei vienu iš įstatyme numatytų turto perdavimo būdų.

Kultūros ministerijai pavaldus Vilniaus teatras „Lėlė“ uždarajai akcinei bendrovei patalpas išnuomojo nepaskelbęs valstybės materialiojo turto viešo nuomos konkurso. Pažanga: įstaiga nuo 2012 m. turtą išnuomojo vadovaudamasi teisės aktais.

Teisingumo ministerijai pavaldus Kalėjimų departamento pavaldi įstaiga Pravieniškių pataisos namai – atviroji kolonija negyvenamąsias patalpas nuomojo be viešo konkurso pagal pasibaigusias galiojusias nuomos sutartis⁶³. Pažanga: 2012 m. gegužės mėn. turtas perduotas naudotis teisės aktų nustatyta tvarka.

Vidaus reikalų ministerijai pavaldus Turto valdymo ir ūkio departamentas patikėjimo teise valdomą 7 559,3 tūkst. Lt vertės valstybės turtą kitoms organizacijoms perdavė pagal pasaugos sutartis, nors šis turto perdavimo būdas nėra numatytas įstatyme. Pažanga: audito metu buvo pasirašytos naujos sutartys.

Pasienio kontrolės punktų direkcija prie Susisiekimo ministerijos nesivadovavo Valstybės ir savivaldybių turto

⁶¹ Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymas, 1998-05-12 Nr. VIII-729 (2002-05-23 įstatymo Nr. IX-900 redakcija su pakeitimais ir papildymais).

⁶² Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002-12-03 nutarimas Nr. 1890 „Dėl Valstybės turto perdavimo panaudos pagrindais laikinai neatlygintinai valdyti ir naudotis tvarkos aprašo patvirtinimo“.

⁶³ Katilinės patalpų nuomos 2001-06-18 sutartis Nr. 17, pasibaigusi 2004-06-18 ir negyvenamųjų patalpų nuomos 1998-01-05 sutartis Nr. 1, pasibaigusi 2002-12-31.

valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymo 13 str. 3 d., nes su kitomis įstaigomis pasirašytose turto panaudos sutartyse nenustatė panaudos gavėjo pareigos savo lėšomis apdrausti gautą turtą panaudos davėjo naudai, o Vilniaus teritorinei muitinei ir Vilniaus rinktinei ilgalaikį ir trumpalaikį turtą perdavė neįforminusi perdavimo dokumentų. Policijos departamentui pavaldi Lietuvos policijos mokykla išnuomojo negyvenamąsias patalpas be viešo konkurso (suma nenustatyta).

2.3.3. Viešųjų pirkimų įstatymo pažeidimai

Dalis valstybės institucijų / įstaigų ir savivaldybių administracijų, joms pavaldžių įstaigų vykdė pirkimus nesivadovaudamos Viešųjų pirkimų įstatymo ir kitų su juo susijusių teisės aktų nuostatomis.

Valstybės kontrolė, atlikdama valstybinius finansinius (teisėtumo) auditus, vertino, ar valstybės įstaigos / institucijos, savivaldybių administracijos ir joms pavaldžios įstaigos, kurdamos ar įsigydamos ilgalaikį turtą, prekes ar paslaugas, laikėsi Viešųjų pirkimų įstatymo⁶⁴ ir kitų viešuosius pirkimus reglamentuojančių teisės aktų reikalavimų:

- Nustatyta atvejų, kai įstaigos vykdė pirkimus nesivadovaudamos įstatyme numatytais lygiateisiškumo, nediskriminavimo, abipusio pripažinimo, proporcingumo ir skaidrumo principais ir kt.

Pavyzdžiai

Slaugos darbuotojų tobulinimosi ir specializacijos centras nesivadovavo įstatymu, nes nenustatė numatomos sudaryti statybos darbų pirkimo sutarties preliminariosios vertės (9 str. 1 d.); konkurso sąlygose nurodė, kad rangovas pats nustato tikslų darbų kiekį ir siūlo jų kainą (3 str. 1 d.); neatmetė pasiūlymo, nors perkančioji organizacija neatitiko pirkimo dokumentuose nustatytų reikalavimų (39 str. 2 d.).

Vilniaus universiteto ligoninės Santariškių klinikos pažeidė įstatymo 16 str. 1 d., nes VšĮ Vilniaus universiteto ligoninės Santariškių klinikų akušerijos ir chirurgijos korpuso įrengimo investiciniame projekte numatytus pirkimus pradėjo vykdyti negavusi šiam pirkimui nustatytų užduočių.

Žemės ūkio ministerijai pavaldi Valstybinė kiaulių veislininkystės stotis už 1 606,2 tūkst. Lt įsigydama kombinuotuosius pašarus pasirinko netinkamą pirkimo būdą pažeidžiant įstatymo 3 str. 1 d. nustatytus lygiateisiškumo, nediskriminavimo ir skaidrumo principus.

Vidaus reikalų ministerijai pavaldi Viešojo saugumo tarnyba nesivadovavo įstatymu, nes skelbime bei pirkimo sąlygose nurodė skirtingus pirkimo objektus, dėl to, buvo apribotas tiekėjų tiekiančių tik krovininius automobilius dalyvavimas (24 str. 7 d. ir 3 str. 1 d.); sudarė sutartis dėl automobilių įsigijimo, nesant sutarčių įvykdymo užtikrinimo (18 str. 2 d.);

Valstybinei saugomų teritorijų tarnybai pavaldžios Dzūkijos nacionalinio parko ir Čepkelių valstybinio gamtinio rezervato direkcijos Marcinkonių lankytojų centro įrengimo darbus pirkė už 2 897,0 tūkst. Lt nesilaikydamos įstatymo 39 str. 2 d., nes pirkimo dokumentuose nustatytų reikalavimų neatitinkantis pasiūlymas turėjo būti atmestas.

- Nustatyta atvejų, kai įstaigos sudarė ir vykdė sutartis, nesilaikydamos Viešųjų pirkimų įstatyme nustatytų procedūrų ir sutartims keliamų reikalavimų: netaikė nė vieno iš įstatyme nustatytų pirkimo būdų; taikydamos netinkamą pirkimo būdą; sudarė sutartis nepasibaigus jų sudarymo atidėjimo terminui, pasirašydamos sutartis pakeitė pirkimo dokumentuose ar pasiūlymuose numatytas sąlygas, neatliko sutarčių vykdymo kontrolės – pirkė brangesnes ir sutartyse nenumatytas prekes ir kt.

⁶⁴ Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas, 1996-08-13 Nr. I-1491 (2005-12-22 įstatymo Nr. X-471 redakcija su vėlesniais pakeitimais ir papildymais).

Pavyzdžiai

Vidaus reikalų ministerijai pavaldi Viešojo saugumo tarnyba nesivadovavo įstatymu, nes du lengvuosius krovininius furgonus įsigijo supaprastinto atviro konkurso būdu, nors nustatyta jų pirkimo vertė 707,9 tūkst. Lt viršijo tarptautinio pirkimo vertės ribą (9 str. 3 d. ir 12 str. 1 d.); dėl 856,6 tūkst. Lt turto įsigijimo sutartyse pakeitė pirkimo dokumentuose ir pasiūlymuose nustatytas sąlygas (18 str. 3 d. ir 3 str. 1 d.).

Vilniaus universitetas pažeidė įstatymą, nes ilgalaikį turtą už 571,8 tūkst. Lt įsigijo netaikydamas įstatyme numatytą procedūrą (25 str. ir 85 str. 2 d.); prieštaraujant sutarties sąlygoms, sutartyje nenurodytas prekes įsigijo be nuolaidų (3 str. 1 d.); pirkimo dokumentuose nepateikė statybinių medžiagų, statybos gaminių, dirbinių ir įrenginių techninių specifikacijų (25 str.); pirksdamas statybines medžiagas ir kompiuterines prekes neužtikrino įstatyme įtvirtinto skaidrumo principo (3 str. 1 d.).

Vilniaus Gedimino technikos universitetas neužtikrino įstatymo 3 str. 1 d. ir 2 d. laikymosi, nes neteisingai nustatė bendrabučio remonto darbų pirkimo vertę ir įvertino tiekėjų pasiūlymus, nepareikalavo pagrįsti neįprastai mažos kainos, nurodė ne visas perkamų darbų apimtis ir darbams atlikti reikalingas medžiagas, pateikė netikslią gaminių ir įrenginių techninę specifikaciją, nenustatė užsakovo rezervo kainodaros taisyklių ir be viešųjų pirkimų įsigijo papildomų darbų už 26,7 tūkst. Lt (85 str. 2 d.).

Švietimo ir mokslo ministerija nesilaikė įstatymo 18 str. 3 d., nes sutartyse dėl mokymo įstaigų aprūpinimo baldais ir geltonaisiais autobusiukais numatė į pirkimų sąlygas neįtrauktą 413,0 tūkst. Lt ir 350,0 tūkst. Lt avansą. Be to, vykdant investicijų projektą dėl kompiuterinės įrangos įsigijimo valstybei padaryta 200,0 tūkst. Lt žala, nes bankrutavus bendrovei nebuvo grąžintas pagal sutartį sumokėtas avansas.

Švietimo ir mokslo ministerijai pavaldi Kaišiadorių technologijų ir verslo mokykla nesilaikė įstatymo 18 str. 7 d., nes pirkimo-pardavimo sutartis su tiekėjais pasirašė ilgesniam nei trejų metų laikotarpiui. Pažanga: 2012 m. buvo nutrauktos galiojančios ir pasirašytos naujos sutartys.

Švietimo ir mokslo ministerijai pavaldus Marijampolės profesinio rengimo centras pažeidė įstatymo 92 str. 1 d. ir 3 str. 1 d., nes apklausos būdu vykdė penkis degalų pirkimus, kurių bendra 265 tūkst. Lt pirkimų vertė viršijo mažos vertės pirkimų ribas. Pažanga: 2012 m. sutartys nutrauktos.

Kultūros ministerijai pavaldus J. Miltinio dramos teatras nesilaikė įstatymo 9 str. 2 d., nes įsigyjant du 151,9 tūkst. Lt automobilius neskaiciavo numatomų pirkimų vertės ir pasirinko neteisingą pirkimo būdą.

Aplinkos apsaugos ministerijai pavaldi Aplinkos apsaugos agentūra pažeidė įstatymo 3 str. 1 d., nes be viešųjų pirkimų procedūrų įsigijo pirkimo sutartyse nenumatytas atsargines dalis ir medžiagas už 152,5 tūkst. Lt.

Policijos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos nesilaikė įstatymo 56 str. 4 d., nes įsigydamas pastato 2-ojo aukšto patalpų papildomus remonto darbus už 68,5 tūkst. Lt ir Anykščių policijos komisariato ir areštinės rekonstrukcijos darbus už 1 159,3 tūkst. Lt nevykdė viešojo pirkimų procedūrų (neskelbiamų derybų).

Teisingumo ministerija, įgyvendindama investicijų projektą „Plungės rajono apylinkės teismo pastato Plungėje, Laisvės al. 4 rekonstravimas“, pažeidė įstatymo 56 str. 4 d., nes įsigijo papildomų darbų už 63,3 tūkst. Lt be viešųjų pirkimų procedūrų (neskelbiamų derybų).

Teisingumo ministerijai pavaldi įstaiga Valstybinė teismo medicinos tarnyba nesivadovavo įstatymu, nes įgyvendindama investicijų projektą „Valstybinės teismo medicinos tarnybos Šiaulių skyriaus pastato V. Kudirkos g. 99, Šiauliuose rekonstravimas, technologijų ir įrangos atnaujinimas“, nevykdė viešųjų pirkimų procedūrų (neskelbiamų derybų) papildomiems darbams už 120,1 tūkst. Lt įsigyti (56 str. 4 d.); nesudarė sutarties dėl 44,6 tūkst. Lt vertės narkotinių ir psichotropinių vaistų bei vaistinių medžiagų įsigijimo, nors sutarties vertė viršijo 10 tūkst. Lt (2 str. 34 d. ir 18 str. 10 d.).

Kalėjų departamentui prie Teisingumo ministerijos pavaldi įstaiga Pravieniškių pataisos namai-atviroji kolonija, vykdydama investicijų projektą „Pravieniškių 3-ųjų pataisos namų inžinerinių techninių apsaugos priemonių rekonstravimas“, 80 tūkst. Lt ribą viršijančius rekonstrukcijos darbus įsigijo apklausos būdu, o pirksdama santechnikos, elektros, statybines ir panašias prekes neapskaiciavo visos numatomos pirkimo vertės, nors pirkimai iš tų pačių tiekėjų 2012 metais sudarė 127,7 tūkst. Lt.

Kalėjų departamentui prie Teisingumo ministerijos pavaldžios įstaigos nesilaikė įstatymo 85 str. 2 d., nes Vilniaus pataisos namai įsigijo statybines, elektros prekes, maisto produktus už 27,7 tūkst. Lt, o Lukiškių tardymo izoliatorius- kalėjimas įsigijo baldų už 13,6 tūkst. Lt be viešųjų pirkimų procedūrų. Be to, šios įstaigos ir Laisvės atėmimo vietų ligoninė pažeidė įstatymo 9 str. 1 d., nes įsigydamas prekes pirkimo pradžioje nenustatė pirkimų vertės.

Kalėjų departamentui prie Teisingumo ministerijos pavaldi įstaiga Alytaus pataisos namai nesilaikė įstatymo 18 str. 3 ir 6 d., nes pasirašytose ūkinių, švaros ir higienos prekių, įrankių ir tvirtinimo detalių, elektros, santechnikos ir statybinių prekių pirkimo sutartyse nenurodė perkamų prekių ir jų kainų.

Kalėjų departamentui prie Teisingumo ministerijos pavaldžios įstaigos nesilaikė įstatymo, nes Šiaulių tardymo izoliatorius, įsigydamas elektros prekes (9 str. 1 d.), o Marijampolės pataisos namai – statybines medžiagas ir kitus gaminius už daugiau nei 30 tūkst. Lt pasirinko netinkamą pirkimo būdą (85 str. 2 d.).

Viešųjų pirkimų įstatymo pažeidimai savivaldybėse

Atliekant valstybinius finansinius (teisėtumo) auditus savivaldybėse pastaruosius kelerius metus nustatoma, kad vykdydamos investicijų projektus savivaldybės nesilaiko Viešųjų pirkimų įstatymo nuostatų – netaiko įstatyme nustatytą pirkimo procedūrą, taiko netinkamą pirkimo būdą, sudarydamos sutartis keičia pirkimo dokumentuose ir pasiūlymuose nustatytas pirkimo sąlygas, pirkimus skaido į dalis, nesant Viešųjų pirkimų tarnybos sutikimo keičia sudarytas pirkimo sutartis, nesilaiko kainodaros taisyklių nustatymo metodikos ir pan.

Pavyzdžiai

Širvintų rajono savivaldybė, vykdydama investicijų projektą „Širvintų rajono viešosios bibliotekos rekonstravimas ir kultūros centro modernizavimas“, pažeidė įstatymo 86 str. 1 d., nes įsigydama techninio projekto parengimo paslaugas už 85,0 tūkst. Lt ir papildomus darbus iš užsakovo rezervo už 41,6 tūkst. Lt netaikė viešųjų pirkimų procedūrą.

Mažeikių rajono savivaldybė pažeidė įstatymo 14 str. 2 d., nes statybos rangos sutartis su konkursu laimėtoju ne perkančioji organizacija (savivaldybė), o Mažeikių Kalnėnų pagrindinė mokykla.

Kauno miesto savivaldybė, vykdydama „Viešosios įstaigos Kauno „Ažuolo“ katalikiškos vidurinės mokyklos pastato Kaune, Baltų pr. 103, rekonstravimas“ investicijų projektą 2009–2011 metais, pažeidė įstatymo 9 str. 2 ir 3 d., 85 str. 2 d., nes pirkdama rekonstrukcijos darbus taikė netinkamus pirkimo būdus ir nepagrįstai suskaidė atliekamų darbų pirkimus.

Prienių rajono savivaldybė, vykdydama investicijų projektą „Prienių rajono savivaldybės viešosios bibliotekos Prienuose, Kauno g. 2A, modernizavimas“, įsigydama statybos darbus pažeidė įstatymo 9 str. 2, 3, 4 d., nes taikė netinkamus pirkimo būdus ir nepagrįstai suskaidė darbų pirkimus.

Radviliškio rajono savivaldybės Švietimo ir sporto paslaugų centras, vykdydamas investicijų projektą „Radviliškio miesto stadiono, Radvilų g. 8, Radviliškis, bėgimo takų ir tribūnų rekonstrukcija“, pažeidė įstatymą, nes nenustatė užsakovo rezervo naudojimo tvarkos ir kainodaros, nenustatė būtinų sąlygų dėl sutarties kainos perskaičiavimo pasikeitus mokesčiams (18 str. 6 d.); be viešųjų pirkimų procedūrą įsigijo 428,1 tūkst. Lt vertės darbus (85 str. 3 d.); nepasinaudojo sutarties nuostata perskaičiuoti sutarties kainą dėl bendro kainų lygio pokyčio, todėl neužtikrino racionalaus lėšų panaudojimo.

Kelmės rajono savivaldybė, vykdydama investicijų projektą „Viešosios įstaigos Kelmės ligoninės Nepriklausomybės g. 2, Kelmė centralizuotos sterilizacinės rekonstravimas ir įrangos atnaujinimas“ pažeidė įstatymo 9 str. 2 d., nes pasirinko netinkamą pirkimo būdą – vietoj tarptautinio taikė supaprastinto atviro konkurso pirkimo būdą.

Plungės rajono savivaldybė, vykdydama investicijų projektą:

„Plungės r. savivaldybės viešosios bibliotekos pastato rekonstravimo ir M. Oginskio dvaro ansamblio laikrodinės-oranžerijos restauravimo ir pritaikymo bibliotekos reikmėms“ (bendra vertė – 6 381,4 tūkst. Lt) pažeidė įstatymą, nes: nenustatė perkamų prekių specifikacijos, nesilaikė skaidrumo principo ir nepasiekė pirkimo tikslo – įsigyti perkančiajai organizacijai reikalingų prekių, racionaliai naudojant tam skirtas lėšas (3 str. 2 d., 88 str. ir 25 str. 1 d.); sudarant rangos darbų vykdymo techninės priežiūros paslaugų ir statybos rangos sutartį pakeitė pirkimo sąlygas ir nustatė dviprasmiškas kainodaros taisykles (18 str. 3 d.);

„Plungės Kultūros centro pastato Plungėje, Senamiesčio g. 3, rekonstravimas“ (bendra vertė – 12 319,0 tūkst. Lt) pažeidė įstatymą, nes rangos sutartyje pakeitė nustatytas pirkimo sąlygas negavus Viešųjų pirkimų tarnybos sutikimo (18 str. 8 d.); nenumatė kainos perskaičiavimo keičiantis mokesčiams ir naudojant užsakovo rezervą (18 str. 6 d.); įsigijo 871,9 tūkst. Lt vertės statybos rangos sutartyje nenumatytus statybos darbus netaikydama viešųjų pirkimų procedūrą (85 str. 1-3 d.).

Telšių rajono savivaldybė, vykdydama investicijų projektą:

„Telšių rajono savivaldybės „Žemaitės“ dramos teatro, Telšių rajono savivaldybės kultūros centro ir Telšių rajono savivaldybės Karolinos Praniauskaitės viešosios bibliotekos pastato Telšiuose, Respublikos g. 18 / Katedros a. 1, avarinės būklės likvidavimas ir rekonstravimas“ (bendra vertė – 22 133,1 tūkst. Lt) pažeidė įstatymą nes: sutartyje nenustatė užsakovo rezervo naudojimo kainodaros taisyklių, kainos perskaičiavimo dėl bendro kainų lygio kitimo bei mokesčių pasikeitimo galimybių (18 str. 6 d.); negavus Viešųjų pirkimų tarnybos sutikimo pakeitė sutartyje nustatytas pirkimo sąlygas (18 str. 8 d.); įsigydama papildomus statybos darbus už 1 641,3 tūkst. Lt netaikė viešųjų pirkimų procedūrą (86 str. 1 d., 85 str. 1 d. ir 2 d.);

„Telšių rajono savivaldybės Tryškių seniūnijos kultūros centro pastato Tryškiuose, Beržų g. 11, rekonstravimas“ pažeidė įstatymą, nes: viešųjų pirkimų dokumentuose nepateikė privalomos informacijos (101 str. 1 d.); gavus tiekėjo rašytinę pretenziją, nesustabdė pirkimo procedūrą kol ši pretenzija bus išnagrinėta ir priimtas sprendimas (121 str. 3 d.); sutartyje numatė galimybę abiejų šalių susitarimu keisti sutarties sąlygas (18 str. 6 d.); abstrakčiai ir neaiškiai nustatė kainų perskaičiavimą dėl bendro kainų lygio kitimo bei mokesčių pasikeitimo (18 str. 6 d.); pakeitė statybos rangos sutartyje nustatytas pirkimo sąlygas negavus Viešųjų pirkimų tarnybos sutikimo ir įsigydama statybos darbus už 581,5 tūkst. Lt netaikė viešųjų pirkimų procedūrą (18 str. 8 d. ir 85 str. 1 ir 2 d.).

Ukmergės rajono savivaldybė vykdydama investicijų projektą:

„Ukmergės kultūros centro pastato Ukmergėje, Kauno g. 8, rekonstravimas“ nesilaikė įstatymo, nes: sutartyse nenumatė užsakovo rezervo naudojimo kainodaros taisyklių (18 str. 6 d.); pakeitė sutarties sąlygas negavus Viešųjų pirkimų tarnybos sutikimo (18 str. 8 d.); įsigydama darbus iš užsakovo rezervo ir kitus sutartyje nenumatytus papildomus darbus iš viso už 574,1 tūkst. Lt netaikė viešųjų pirkimų procedūrų (85 str. 1 ir 2 d.); nepagrįstai suskaidė darbų, atliekamų pagal tą patį techninį projektą, pirkimus ir kiekvienai daliai parinko netinkamą pirkimo būdą – apklausą (3 str. 1 d. ir 9 str. 3 ir 4 d.). Be to, rangovui už neatliktus darbus neteisėtai sumokėta 110,8 tūkst. Lt, nes atliktų darbų aktuose du kartus nurodyti tų pačių patalpų apdailos darbai ir 396,6 m² didesnis šiltintų sienų plotas;

„Ukmergės Jono Basanavičiaus gimnazijos pastato Ukmergėje, J. Basanavičiaus g. 10, rekonstravimas“ ir investicijų projektą „Ukmergės Užupio vidurinės mokyklos pastato Ukmergėje, Linų g. 4 rekonstravimas“ į pažeidė įstatymą, nes: įsigydama darbus taikė netinkamus pirkimo būdus (apklausas) nepagrįstai suskaidė darbų, atliekamų pagal tą patį techninį projektą, pirkimus (3 str. 1 d. ir 9 str. 3 ir 4 d.); sutartyse nenumatė užsakovo rezervo naudojimo kainodaros taisyklių (18 str. 6 d.); pakeitė sutarties sąlygas negavus Viešųjų pirkimų tarnybos sutikimo (18 str. 8 d.); įsigydama papildomus darbus iš viso už 789,2 tūkst. Lt netaikė viešųjų pirkimų procedūrų (85 str. 1 ir 2 d.).

Vilniaus miesto savivaldybė, įgyvendindama investicinį projektą „Socialinio būsto statyba Linksmojoje gatvėje, Vilnius“, pažeidė įstatymo reikalavimus, nes: statybos darbų pirkimo dokumentuose pateikė informaciją apie statybos darbų atlikimo terminus neatitinkančią skelbime nurodytų terminų (24 str. 8 d.); pateikė pirkimo sąlygas galinčias riboti tiekėjų konkurenciją, sudarė išskirtines sąlygas rangovui (nebuvo sudarytas kalendorinis darbų grafikas darbams atlikti, neskaičiavo statybos rangos sutartyje už laiku neatliktus statybos darbus numatytus skaičiuoti delspinigius, vieneriems metams pratęstas darbų atlikimo terminas) (3 str. 1 ir 2 d. ir 87 str. 1 d., 32 str. 2 d.); rangos sutartyje nenumatė sutarties kainos ar įkainių perskaičiavimo dėl bendro kainų lygio kitimo ar statybų darbų grupių kainų pokyčių (18 str. 6 d.).

Vilniaus Mykolo Biržiškos gimnazija pažeidė įstatymą, nes pakeitė sutarties sąlygas negavusi Viešųjų pirkimų tarnybos sutikimo (18 str. 8 d.); atsisakė rangos sutartyje numatytų darbų už 97,8 tūkst. Lt ir įsigijo naujus darbus netaikydama viešojo pirkimo procedūrų (85 str. 1 ir 2 d.).

Vilniaus Karoliniškių gimnazija pažeidė įstatymą, nes atlikdama pastato rekonstravimą nepagrįstai suskaidė pagal tą patį investicinį projektą (vertė 1 244,0 tūkst. Lt) atliekamų darbų pirkimus (9 str. 2 ir 3 d.); įsigydama darbus taikė netinkamus pirkimo būdus (įprastą komercinę praktiką ir apklausas (85 str. 2 ir 3 d. bei 86 str. 13 d.).

Vilniaus „Minties“ gimnazija pažeidė įstatymo 9 str. 2 ir 3 d., 85 str. 2 d., nes įsigydama rekonstravimo darbus pasirinko netinkamą pirkimo būdą (apklausą), nors bendra investicinio projekto (pirkimo objekto) vertė viršijo maksimaliai leistiną mažos vertės darbų pirkimams ribą.

3. Kiti pastebėjimai

Pagal Viešojo sektoriaus atskaitomybės įstatymą⁶⁵ 2013 m. bus sudaromas 2012 metų nacionalinis ataskaitų rinkinys, kurį rengs Vyriausybės įgaliota institucija – Finansų ministerija. Rinkinyje bus ir duomenys apie valstybei nuosavybės teise priklausantį turtą. Taigi, nuo 2012 metų valstybei nuosavybės teise priklausančio turto ataskaitoje ir nacionaliniame ataskaitų rinkinyje būtų pateikiami tokie pat duomenys apie valstybės turtą. Pažymėtina, kad pagal Lietuvos statistikos departamento nustatytą tvarką einamųjų metų valstybei nuosavybės teise priklausančio turto ataskaita rengiama iš karto, Vyriausybei pateikus praėjusių metų ataskaitą. Dėl nurodytų priežasčių Vyriausybė⁶⁶ ir Seimo Audito komitetas⁶⁷ yra pateikę Seimui Valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymo pakeitimo projektus, pagal kuriuos valstybei nuosavybės teise priklausančio turto ataskaita nebūtų rengiama ir Seimui nebūtų teikiama Valstybės kontrolės išvada dėl šios ataskaitos. Iki šiol šie įstatymo pakeitimai nėra priimti.

⁶⁵ Lietuvos Respublikos viešojo sektoriaus atskaitomybės įstatymas, 2007-06-26 Nr. X-1212. 2 str. 12 d., 18 str.

⁶⁶ Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto valdymo naudojimo ir disponavimo juo įstatymo 3, 4, 6, 9, 10, 13, 14, 15, 16', 17, 19, 20, 21, 22, 23, 24 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 16² straipsniu įstatymo projektas, 2011-12-08 Nr. XIP-3945.

⁶⁷ Valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymo 15 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas, 2012-10-03 Nr. XIP-4839.

IV DALIS. REKOMENDACIJŲ ĮGYVENDINIMAS

Valstybės kontrolės išvados dėl valstybei nuosavybės teise priklausančio atitinkamų metų turto ataskaitų kasmet atskleidžia sisteminės valstybės turto apskaitos, valdymo, naudojimo ir disponavimo juo problemas. Pažymime, kad Seimas nėra priėmęs nutarimų dėl valstybei nuosavybės teise priklausančio turto 2008, 2009 ir 2010 metais ataskaitų. Tačiau vis dar aktualūs neįgyvendinti Seimo nutarime „Dėl valstybei nuosavybės teise priklausančio turto 2007 metais ataskaitos“⁶⁸ pateikti pasiūlymai Vyriausybei – imtis priemonių, užtikrinančių valstybės turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo atitiktį visuomenės naudos ir racionalumo principams. Šių pasiūlymų Vyriausybei įgyvendinimas pateiktas 3 lentelėje.

3 lentelė. Seimo 2009 m. gegužės 12 d. nutarime Nr. XI-258 „Dėl valstybei nuosavybės teise priklausančio turto 2007 metų ataskaitos“ pateiktų pasiūlymų Vyriausybei įgyvendinimas

Pasiūlymas	Įgyvendinimas
2 straipsnis. Pakartotinai pasiūlyti Vyriausybei iki 2009 m. birželio 1 d. priimti reikalingus teisės aktus, pagal kuriuos būtų paskirtos institucijos, atsakingos už valstybės turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo bendros politikos formavimą ir įgyvendinimą, kad valstybės turtas būtų tvarkomas racionaliai.	Įgyvendinta iš dalies. Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2009 m. lapkričio 25 d. nutarimu Nr. 1597 patvirtino Centralizuoto valstybės turto valdymo 2009–2016 metų strategiją. Finansų ministerija paskirta institucija, atsakinga už valstybės turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo bendros politikos formavimą. Finansų ministro 2010 m. vasario 23 d. įsakymu Nr. IK-041 patvirtintas šios strategijos įgyvendinimo 2009–2012 metų priemonių planas. 2010 m. lapkričio 12 d. priimti akcinės bendrovės Turto banko pertvarkymo į valstybės įmonę Turto banką ir valstybės įmonės Turto banko įstatymai⁶⁹. Finansų ministerija yra parengusi ir pateikusi Vyriausybei svarstyti su Centralizuoto valstybės turto valdymo strategijos įgyvendinimu susijusių 10 įstatymų pakeitimų projektus, kurie turėjo įsigalioti 2012 m. balandžio 1 d. Įgyvendinimas stebimas.
3 straipsnis. Pasiūlyti Vyriausybei paskirti instituciją, atsakingą už duomenų apie nenaudojamą valstybės turtą rinkimą bei apibendrinimą; parengti reikalingus teisės aktų pakeitimus siekiant reglamentuoti valstybės turto pripažinimą nereikalingu.	Neįgyvendinta. Įgyvendinimas susijęs su ankstesnio (2 straipsnio) siūlymo įgyvendinimu (pagal minėtus teisės aktų projektus nenaudojamas ir pripažintas nereikalingu valstybės nekilnojamasis turtas bus perduodamas valdyti centralizuotai valdomo turto valdytojui). Įgyvendinimas stebimas.
4 straipsnis. Pakartotinai pasiūlyti Vyriausybei patvirtinti žemės gelmių išteklių vertės nustatymo metodiką.	Įgyvendinta. Plačiau – Išvados priedo III dalies 1.2 poskyryje.
4 straipsnis. Pakartotinai pasiūlyti Vyriausybei nedelsiant imtis priemonių, kad valstybei nuosavybės teise priklausanči žemė būtų įregistruota Nekilnojamojo turto registre, kad būtų nustatytos valstybės institucijų, įstaigų naudojamos valstybinės žemės sklypų ribos ir kad valstybės institucijų, įstaigų naudojamos valstybinės žemės sklypai būtų įregistruoti ir įtraukti į apskaitą.	Įgyvendinta iš dalies. Nacionalinės žemės tarnyba į apskaitos registruose apskaito valstybinę žemę. Nekilnojamojo turto registre įregistruota tik dalis valstybinės žemės. Plačiau Išvados priedo III dalies 1.1 poskyryje. Įgyvendinimas stebimas.

⁶⁸ Lietuvos Respublikos Seimo 2009-05-12 nutarimas Nr. XI-258 „Dėl valstybei nuosavybės teise priklausančio turto 2007 metų ataskaitos“.

⁶⁹ Lietuvos Respublikos valstybės įmonės Turto banko įstatymas, 2010-11-12 Nr. XI-1108; Lietuvos Respublikos akcinės bendrovės Turto banko pertvarkymo į valstybės įmonę Turto banką įstatymas, 2010-11-12 Nr. XI-1107.

Pateikiame informaciją apie valstybei nuosavybės teise priklausančio turto 2008, 2009 ir 2010 metais ataskaitų audito metu Valstybės kontrolės pateiktų rekomendacijų įgyvendinimą (4 lentelė).

4 lentelė. Valstybės kontrolės ankstesnių auditų metu teiktų rekomendacijų įgyvendinimas

Rekomendacija	Įgyvendinimas
2008 m.	
Nacionalinei žemės tarnybai prie Žemės ūkio ministerijos (NŽT)	
Inicijuoti Žemės valstybinės apskaitos taisyklių pakeitimus, kad laisvos valstybinės žemės fondo duomenys būtų nurodomi taip, kaip numato Žemės įstatymas.	Neįgyvendinta. NŽT 2012-10-17 raštu Nr. 1SD-(15.3)-2462 pateikta informacija Plačiau Išvados priedo III dalies 1.1 poskyryje. Įgyvendinimas stebimas.
Parengti teisės aktus, reglamentuojančius neregistruotos valstybinės žemės apskaitą.	
Parengti žemės apskaitos duomenų kontrolės taisykles, kurios padėtų užtikrinti tinkamą žemės fondo apskaitą.	
Lietuvos geologijos tarnybai prie Aplinkos ministerijos (LGT)	
Reglamentuoti žemės gelmių išteklių sąlyginės vieneto vertės nustatymą.	Įgyvendinta. Plačiau Išvados priedo III dalies 1.2 poskyryje.
2009 m.	
Lietuvos Respublikos Vyriausybei	
Spręsti klausimą dėl viešosios įstaigos Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos savininko kapitalo tinkamos apskaitos.	Neįgyvendinta. Finansų ministerija 2011 m. spalio 25 d. ⁷⁰ pateikė svarstymui Viešojo sektoriaus atskaitomybės įstatymo pakeitimus, pagal kuriuos Lietuvos nacionalinis radijas ir televizija priskiriama viešojo sektoriaus subjektams. Įstatymo pataisos iki šiol nepriimtos. Finansų ministerija informavo, kad klausimas dėl investicijos į šią įstaigą apskaitos bus išspręstas rengiant 2012 m. konsoliduotąsias finansines ataskaitas. Įgyvendinimas stebimas.
Svarstyti galimybę viešąją įstaigą Lietuvos nacionalinį radiją ir televiziją įtraukti į viešojo sektoriaus subjektų sąrašą arba spręsti šios įstaigos patikėjimo teise valdomo turto ir kitų finansinių duomenų (viešosios įstaigos kapitalo) įtraukimą į viešojo sektoriaus konsoliduotąją apskaitą.	
Siekiant įgyvendinti Valstybės turto informacinei paieškos sistemai nustatytą tikslą – užtikrinti sprendimų, susijusių su valstybės turto valdymu, naudojimu ir disponavimu juo, tinkamą kokybę – sukurti ir įdiegti kontrolės priemones, kurios padėtų užtikrinti valstybės turto informacinės paieškos sistemos duomenų tikrumą ir teisingumą.	Neįgyvendinta. Plačiau Išvados priedo III dalies 2.2 poskyryje. Įgyvendinimas stebimas.
2010 m.	
Lietuvos Respublikos Vyriausybei	
Siekiant įgyvendinti centralizuoto turto valdymo strategijos tikslą – racionaliau ir efektyviau valdyti valstybės turtą, iki valstybės turto perdavimo centralizuotai valdomo turto valdytojui: inventorizuoti į privatizuojamų objektų sąrašą įtrauktus, bet neprivatizuotus ir Valstybės turto fondui neperduotus objektus ir spręsti jų privatizavimo arba išbraukimo iš privatizuojamų (parduodamų) objektų sąrašo klausimus; spręsti ilgą laiką neveikiančių bendrovių likvidavimo klausimus.	Neįgyvendinta. Pagal Finansų ministerijos pateiktą informaciją, steigiant centralizuotą turto valdytoją yra numatyta atlikti detalią privatizuojamų objektų sąrašo inventorizaciją, tačiau Seimui priėmus sprendimą rudens sesijoje nesvarstyti Centralizuoto turto valdytojo ir kitų įstatymų projektų paketo, pilna ir detali privatizuojamo turto sąrašo inventorizacija, tikėtina, šiais metais nebus atlikta. Įgyvendinimas stebimas.

⁷⁰ Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 2010-10-25 raštas Nr. (6.3-02)-6K-111695 „Dėl Lietuvos Respublikos viešojo sektoriaus atskaitomybės įstatymo 2, 15, 18, 19, 20, 21, 23, 28, 29, 30, 31, 32, 33 ir 36 straipsnių pakeitimo įstatymo ir kitų su viešojo sektoriaus subjektų apskaita ir atskaitomybe susijusių pakeitimų projektų“.

Valstybės turto privatizavimą reglamentuojančiuose teisės aktuose nustatyti pakartotinių aukcionų privatizavimo programose nurodytų nekilnojamojo turto pradinių kainų nustatymo kriterijus.	Igyvendinta. VĮ Valstybės turto fondo 2012-10-05 įsakyme Nr. 1V-188 nustatyta, kad tais atvejais, kai privatizuojami objektai buvo įvertinti anksčiau nei prieš 18 mėn. arba jų pradinė pardavimo kaina sumažėjo 60 proc. (nuo pirmą kartą šiam objektui nustatytos pradinės pardavimo kainos), jie turi būti vertinami iš naujo.
Lietuvos Respublikos finansų ministerijai	
Pakeisti 16-ąjį Viešojo sektoriaus apskaitos ir finansinės atskaitomybės standartą, kad žemės gelmių išteklius, kurie atitinka turto pripažinimo kriterijus, būtų galima įtraukti į buhalterinę apskaitą.	Igyvendinta. Plačiau Išvados priedo III dalies 1.2 poskyryje.

Išvadą ir Išvados priedą parengė:

6-ojo audito departamento direktoriaus pavaduotoja Danguolė Krištopavičienė, vyriausioji valstybinė auditorė Marijona Brazionienė.

Išvados kopijos pateiktos: Lietuvos Respublikos Prezidentei, Lietuvos Respublikos Vyriausybei, Lietuvos Respublikos finansų ministerijai, Lietuvos statistikos departamentui.